

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

»Dok se ne provede obaveza o zaštiti manjina za sve države podjednako i dok se te obaveze ne budu izvršavale, u Evropi će manjine i nadalje biti najneuralgičnija tačka.«

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

ITALIJA IN RAZMERE NA ČEŠKEM

Volitve na Češkem, ki se vrše te tedne so zelo razburile skoro vso Evropo. Brez dvoma je, da ne gre tu za navadne volitve, kakor se vrše redno v tej ali oni evropski državi, pa vsled tega ni nikakih mednarodnih napetosti, ampak da so razmere v tem slučaju čisto drugačne in da imejo volitve poseben pomen. To pa je, kakor je vsem jasno, nastalo vsled velike nemške manjšine na Češkem. Politika, ki so jo krstili s »politiko izvršenih dejstev«, in je v glavnem nemškega izvora, je grozila morda tudi v tem slučaju z izvršitvijo kakoga dejstva, ki si ga danes lahko samo zamišljamo. Jasno je to tembolj, ker so se pričeli po evropskih časopisih širiti razni preklici mobilizacij in vojaške pripravljenosti posameznih držav. Navajani smo že, da se taki preklici, oz. demantiji, uporabljajo takrat, kadar se kaj res zgodi, ali pa kadar se ponesreči nekaj, kar se je namravalo izvršiti.

Glavno vlogo v zadnjih dogodkih je poleg Češke in Nemčije igrala Anglija. Za njo so bile še druge države, ki so se zanimale več ali manj zelo posredno za potek dogodkov na Češkem in med njimi tudi Italija. Nas njeno stališče v tem oziru vsekakor zanima, Italija je v teh dogodkih, kljub rezerviranosti, ki so jo kazali italijanski odgovorni krogi, preko listov izjasnila svoje stališče s tem, da je njeno stališče do čehoslovaških dogodkov skladno s stališčem, ki ga je zavzela v tem vprašanju Anglija. Jasno je, da so v Rimu z največjo pažnjo sledili vsem fazam angleške diplomatske akcije, ki jo smatrajo za najboljši primerno in ki se po njih prepričanju vodi prijateljsko in nepristransko tako v Pragi in Berlinu, kakor tudi v Varšavi in Budimpešti. Vendar pa je v tem nastalo majhno nerazpoloženje do Francije oz. francoskih listov, ki so smatrali angleško akcijo kot nekaj preventivni diplomatski pristisk, ki je moral biti podvzet radi Nemčije. S tem je hotela Italija na vsak način nastopiti proti vedno bolj naraščajočemu prepričanju, da je Nemčija pripravljala kake agresivnosti proti svoji sosedu, kar pa sedaj seveda odločno Nemci zanikajo, Italijani pa smatrajo to mnenje kot neprimereno, ker bi se z njim v javnem mnenju samo zbuvalo nerazpoloženje med državami.

Tako je stala Italija v teh dogodkih deloma na strani Anglije, deloma na strani Nemčije, to je kar se tiče akcije za poboljšanje razmer v Evropi in njeno pomiritev na strani Anglije, na drugi strani pa ni hotela dopustiti, da bi se kakorkoli skušalo za te dogodke zvrniti odgovornosti na njeno prijateljico Nemčijo. Tega prijateljstva Italija tudi v teh dogodkih, v katerih se je sicer držala zelo rezervirana, ni hotela zatajiti. Jasno in odločno je namreč izjavila, da bo storila za pomirjenje Evrope vse, a da bo v slučaju kakršnihkoli zapletljajev stala trdno ob rami Nemčije.

S. K.

Naši književnici za naše akademikare

Na poslednji apel za pomoč našim akademikarima primili smo od g. Rikarda Katalinića Jeretova ovo pismo:

Pročitati smo u »Istri« poziv za pripomoč našim akademikarima iz Istre i ja sam Vam uputio jučer pošt. čekom D 100.— u tu plemenitu namjenu, i to D 50.— kao prilog mojeg pobratima Viktora Cara Emina, a D 50.— kao moj prilog.

Obojici nam je žao što naš prilog ne može biti veći, ali i ovo malo šaljemo od srca za naše mlade, čestite i vrijedne akademikare, kojima želimo najljepše uspjehe u nauci sve na ponos našeg starog zavičaja i u korist naše mlade države.

Želimo još da plemeniti poziv »Istre« naidje na što veći odaziv svih rodoljuba. BARBA RIKE.

Narodne manjine u Evropi

Pitanje narodnih manjina je postalo u posljednje vrijeme opet aktuelno. Zapravo se sada ne radi o principima pravde za narodne manjine općenito, već su one, pogotovo u Čehoslovačkoj, u glavnom sredstvo za političke poteze između država, štoviše te manjine su danas iskorištene i kao pritisak jedne skupine država na druge, kao figure u međunarodnoj politici. Dok se rješenje pitanja manjina ne postavi kao princip pravde, dotle se ne može smatrati ni posljednje dogadjaje između Čehoslovačke i Nijemaca kao znak da se o manjinama raspravlja sa principijelnog stanovišta. To je istaknuo i laburistički poslanik Rhys Dawis u engleskom parlamentu ovih dana kada je postavio pitanje podtajniku ministarstva vanjskih poslova Butleru o manjinama u Poljskoj i Italiji.

Problemi narodnih manjina nisu se postavljali tek iza rata, jer narodnih manjina, tj. narodnosti koje su različite od one narodnosti, koja ima većinu ili vlast u izvjesnoj zemlji, bilo je može se reći, od davnina. Ljudi su selili iz zemlje u zemlju, osvajajući ratovi ostavljali su tragove u raznim dijelovima svijeta. I tako danas rijetko gdje ima koje zemlje u kojoj nema ljudi koji govore drugim jezikom no što većina naroda koji u toj zemlji živi. I rase su toliko izmiješane, da se o njihovoj »čistoći« uopće ne može da govori.

Pred okruglo 40 godina, na početku ovoga vijeka, bilo je u Evropi oko 150 milijuna ljudi koji su stalno živjeli u zemljama koje nisu bile pod vlašću njihovih jednonarodnika ili u kojima su oni smatrani manjinama. Neposredno pred svjetski rat, u Rusiji, u Njemačkoj i Austro-Ugarskoj bilo je zajedno oko 60 milijuna manjina. Svakako, država sa najvećim manjinama, upravo država u kojoj su manjine zajedno činile većinu stanovništva, i gdje su pripadnici naroda koji su stvarno bili manjina, u samoj državi imali vlast u svojim rukama — bila je baš Habsburška monarhija.

Austro-Ugarska imala je preko 45 milijuna stanovnika, a od toga oko 32 milijuna nezadovoljnih manjina. Svjetski rat iz osnovu je izmijenio kartu Evrope. Nestala je šarena Monarhija, a na njeno mjesto došao je niz malih i srednjih država, od kojih su neke, na

pr. Čehoslovačka, Poljska, poslije dugog perioda života njihovih naroda pod tuđim režimima, opet počele da žive samostalnim životom. Druge države (Jugoslavija, Rumunjska itd.) opet proširile su svoj teritorij i ujedinile se sa vojim sunarodnjacima koji su živjeli pod tuđom vlašću. Na istoku Evrope takodjer je stvoren niz novih malih država koje su ranije bile pod vlašću ruskog carstva.

Na taj način nestalo je, izgledalo bi, u poslijeratnoj Evropi manjina. Ali granice između pojedinih država, i bez obzira na shvaćanje pobjednika, na historijske stvarnosti i geografske nužnosti, nisu mogle da budu tako povučene da u pojedinim državama žive samo pripadnici onih naroda koji te države uglavnom čine. Historija roda ljudskoga, a naročito burna historija Evrope, učinila svoje da i nove države, stvorene poslije rata nisu čiste narodne države, nego su izmiješane, t. j. i u njima ima manjina koje pripadaju najčešće onoj narodnosti ili onim narodnostima pod čijom su vlašću ranije bili narodi koji sada čine većinu u državi.

Ali, u usporedbi sa predratnim stanjem, situacija jedanas ipak daleko pravednija.

Danas ima u raznim zemljama Evrope oko 36 milijuna manjina, ili 11 i pol posto evropskog stanovništva, prema 150 milijuna na početku ovog stoljeća. A u Srednjoj Evropi ih ima oko 20 milijuna.

Kako je svjetski rat završen u znaku pobjede demokratskih ideja, to se je moralo voditi računa i o zaštiti manjina u pojedinim državama. Trebalo je, između ostaloga, predvidjeti da manjine mogu da upotrebljavaju svoj jezik, da imaju svoje škole, da mogu da razvijaju svoju duhovnu kulturu. I, razumije se, da uživaju punu građansku ravnopravnost. Klausule o zaštiti manjina unijete su bilo u ugovore o miru (na pr. za Austriju, Mađarsku i Bugarsku), ili su sklopljeni zasebni ugovori za zaštitu manjina (na pr. Poljska, Čehoslovačka itd.), ili su izdane deklaracije ili potpisani akti o zaštiti manjina.

U poslijeratnoj Evropi, najviše manjina imaju Čehoslovačka, Poljska i Rumunjska.

Manjinski statut u Č. S. R.

AUTONOMIJA SLOVAČKE

Situacija u Slovačkoj evoluisala je posljednjih dana. Šef slovačke autonomističke stranke Andrej Hlinka pokazao je pomirljivo držanje. Do ovoga su dovele na prvom mjestu iredentističke manifestacije u Budimpešti, na kojima su manifestanti tražili povraćaj Slovačke kruni Svetog Stepana.

Hlinka neće vraćanje dva i po milijuna Slovaka iz slobodne Čehoslovačke u Mađarsku.

Pored toga, vodja Slovaka u Čehoslovačkoj Hlinka doživio je poraz prošle nedjelje prilikom općinskih izbora u Ružomberku, koji se smatra njegovom kulom. U tome mjestu odnijela je pobjedu lista vladine koalicije.

Na sadašnje držanje Hlinke ima uticaja i akcija američkih Slovaka. Oni su podržavali Hlinku, ali su najzad primili sadašnje stanje.

Ovih dana je jedna specijalna deputacija koja je došla iz Pittsburga (Sjedinjene Države) posjetila Ružomberk i imala sastanak sa Hlinkom. Ona je sobom donijela pakt koji su potpisali u Pittsburgu 20 maja 1918 godine čehoslovački patrioti. Sada će se u Čehoslovačkoj proslaviti 20-godišnjica ovog sporazuma, koji će biti primjenjen u potpunosti.

Ova proslava i primjena Pittsburgskog sporazuma treba da dovede do potpunog izmirenja Slovaka i Čeha, poslije čega bi Hlinka ušao u vladu i dobio jedan ministarski portfelj.

MADŽARSKJE MANJINE U SLOVAČKOJ

Sporazum u Pittsburgu izradjen je u saglasnosti sa pokojnim Tomašom Masarykom. Veliki slovački državnik Masaryk, koji je bio istovremeno i čehoslovački državnik, predvidio je i buduću položaj mađarskih manjina u tom Pittsburgu. Primjenom Pittsburgskog sporazuma.

U Čehoslovačkoj, koja je godine 1930 imala 14,729,536 stanovnika — 4,978.000 ili 33,8 posto, dakle nešto više od jedne trećine ukupnog stanovništva, činile su narodne manjine. Među njima su najjači Nijemci sa 3,231.000 ili 22,5 posto cjelokupnog stanovništva. Za njima dolaze Mađžari kojih ima oko 692.000 (1930 god.).

Poljska, koja je 1931 godine imala 22,208.076 stanovnika, imala je 9,924.860 ili 30,9 posto, stanovnika koji nisu Poljaci. Svakako da ove cifre ne moraju da budu točne, bar po tvrdjenju samih manjina. Prema Poljskoj službenoj statistici trebalo bi da živi u Poljskoj oko 4,200.000 Ukrajinaca, dok Ukrajinci vele da ih ima 7 milijuna. Poljaci tvrde da Nijemaca ima 700.000, dok Nijemci kažu da ih ima 1,700.000. Židova ima oko 2 milijuna 700.000.

U Rumunjskoj ima (1930 g.) oko 4 i po milijuna manjina, ili 25 posto stanovništva. Najbrojniji su Mađžari. Njih ima 1,386.717 ili 7,68 posto stanovništva. Židova ima 828.816 (4,59 posto), Nijemaca 774.465 (4,29 posto). Osim toga, jake su manjine Malorusi i Bugari.

U Italiji je 600.000 Hrvata i Slovenaca i 200.000 Nijemaca. Hrvati i Slovenci, a i Nijemci u Južnom Tirolu, nalaze se u kraju gdje žive u apsolutnoj većini i u neprekidnom etničkom kontinuitetu sa državom svojih sunarodnjaka, slično kao i većina Sudetskih Nijemaca.

Razumije se da i u drugim zemljama, u Mađarskoj, Austriji, Bugarskoj, Jugoslaviji, Baltičkim zemljama, Njemačkoj itd., ima manjina. Sve te manjine uživaju, ili bi na osnovu ranije pomenutih ugovora ili odredaba trebale da uživaju, izvjesna prava koja bi im garantirala da će moći sačuvati individualnost svoje nacije.

Tamo gdje postoje te međunarodne klausule, manjine još kako tako uspijevaju da održavaju svoj nacionalni razvitak, dočim u državama koje nisu nikakvim međunarodnim ugovorima preuzele obaveze prema manjinama, manjine se svim sredstvima nastoje asimilirati.

Dok se ne provede obaveza za sve države podjednako i dok se te obaveze ne budu izvršivale, u Evropi će manjine i nadalje biti najneuralgičnija tačka.

U Slovačkoj živi sada oko 700.000 Mađžara pored dva i po milijuna Slovaka. Primjenom Pittsburgskog sporazuma pitanje mađarskih manjina bit će riješeno na taj način što će broj mađarskih škola biti povećan. Osim toga, Mađžari će dobiti izvjesnu lokalnu općinsku autonomiju u razmjeri njihovog broja stanovnika u pojedinim općinama u Slovačkoj.

Zakonski projekt čehoslovačke vlade o manjinama, koji će biti podnesen 15 juna parlamentu u Pragu, sadržavat će propise koji se odnose na sva izložena pitanja.

Zatiranje Ukrajinaca na Poljskom

Poljska politična policija je na podlagi odredbe vladnih autoritet u Varšavi otvorila kampanju za namenom, da zatire organizacije, ki zahtevaju avtonomiju. Udrla je u glavni stan Ukrajinske ženske zveze u Lvovu in u stanovanje Natalije Rudnicke, predsjednice te organizacije, kakor tudi v stanovanje podpredsjednice. Policija je zaplenila papirje in dokumente, ki dokazuje o protivladne aktivnosti te organizacije.

Vse urade Ukrajinske ženske zveze je policija zaprla in suspendirala dva lista, ki ju je izdajala ta organizacija. Predsednica je protestirala proti policijskim navalom in akciji proti organizaciji, ki ima čez 50.000 članic.

Voditelji Ukrajincev pravijo, da so visoki davki in zatiranje odgovorni za razveljavljenje dogovora, ki so ga sklenili s poljsko vlado. Ta jim je obljubila več privilegijev, če bodo odnehali v kampanji za politično avtonomijo, toda obljub ni držala, naker se je agitacija za kulturno, ekonomsko in socialno avtonomijo obnovila.

DOZVOLE BORAVKA

Upozoravaju se emigranti koji imaju dozvole boravka da ih moraju podnijeti na produženje barem mjesec dana prije nego im isteče rok, jer bi mogli inače imati neprilika

Od Soče do Rečine -- od Triglava do Kamenjaka

POZOR PRETPLATNICI!

Ovom broju priložili smo čekove i molimo sve one koji su još u zaostatku sa pretplatom, da se njima posluže i doznače dužni iznos.

Oni koji su pretplatu već podmirili, neka si zadrže ček za drugi put. Apeliramo na sve pretplatnike, da izvrše svoju dužnost.

Približava se konac prvog polugodišta, a mnogi još nisu uredili svoj stari dug. Neka to sada učine!

Skladišta poljoprivrednih proizvoda u Istri

Koncem maja je u Puli održana skupština istarskih »seljaka«, t. j. seljake su predstavljali funkcioneri poljoprivrednog sindikata. Na toj skupštini je izabran pretsjednikom sindikata dr. Calegari iz Poreča namjesto dosadanjeg dr. Colomba (Goluba). Na toj skupštini je dosadašnji komesar dr. Colombo podnio izvještaj o skladištima poljoprivrednih proizvoda u Istri u koje moraju seljaci davati neke svoje proizvode, kao pšenicu, vunu, svilene kokone i djelomično kukuruza. Seljaci smiju zadržati jedino onoliko proizvoda koliko im sindikat odredi za njihovu domaću potrošnju.

Tako je lanske godine, po izvještaju dr. Colomba, bilo 5000 seljaka, koji su morali predati pšenicu u ta skladišta. Oni su lanske godine predali 70.000 kvintala pšenice. — Većih poteškoća je bilo prigodom predaje vune. Preklanske godine su seljacima platili vunu vrlo slabo, tako da su za krašku vunu od prije određene cijene odbili pri isplati 33%. Radi toga nisu ljudi htjeli da daju vunu u ta skladišta, već su je sakrivali i prodavali ispod ruke za dvostruku cijenu, iako je po zakonu to zabranjeno. Da tomu doskoči, uprava skladišta je lanske godine povisila cijenu za cresku vunu 100%, a za krašku je isplatila cijenu bez odbitka od 33%. Tako se lanske godine sakupilo u skladišta 60.000 kg vune, a seljacima je plaćeno 300.000 lira više nego preklanske godine.

Gojenje svilene bube se forsira sa strane vlasti nagradama, dijeljenjem murvinih sadnica i besplatnim dijeljenjem svilene bube, ali uspjeh je minimalan do sada.

Lanske godine je započeto s dobrovoljnim sakupljanjem kukuruza, dok je predaja pšenice, vune i svilenih kokona obavezna.

Še o umetnem jezeru na Prevalu

V velikonoćni števili smo prinesli članek o umetnem jezeru, ki ga bodo napravili iz močvirja Prevala s tem, da bodo napravili tri visoke jeze in dovedli vodo iz Soče. Sedaj beremo v »Slovencu« članek pisca, ki je dobro informiran o položaju, kar hočemo na kratko registrirati.

Osuševanje Prevala se je vršilo že dolgo pred vojno in končalo se je šele po vojni in sicer je bilo delo večkrat ustavljeno, toga po dolgem času je bilo vendar le dovršeno skoro v popolnosti, kajti neosušenega je ostalo le 10 odstotkov, t. j. 100 ha površine. Od ostale posušene površine pa tvori 700 ha njiv a 200 ha travnikov. Pridobljena zemlja je zelo rodovitna in je prav prišla Bricem, ki imajo zelo malo zemlje, poleg tega je globoka in ne pozna suše. Na eni njivi (3652 kv. met.) se je zadnja leta pridelalo 15 kv. koruze, 12 kv. pšenice in 45 kv. umetne trave. Po drugih računih umetno jezero ne bi zavzevalo 10 kv. km, površine, temveč mnogo več in sicer kar 15. Od tega bi največ trpeli vinogradi a drugo bi odpadlo na gozd. Vsa površina bi bila odzeta kmetu proti govorovi odškodnini. Kmetje se bodo morali izseliti kdo ve kam. Gotovo jih bo požrlo mesto, kjer bodo postali, ako dobe delo skromni delavci po tovarnah. Zato je umevno, da je zavladala velika skrb v krajih, kjer bo umetno jezero.

Postojnska jama za Binkošti

Postojna. — Tudi letos pričakujejo da bo za binkošti obiskalo Postojnsko jamo nekaj tisoč ljudi kot vsako leto. Na leto obišče jamo okoli 200.000 ljudi, katerih četrtina je iz Juljske Krajine. Pripravljenih je že precejšnje število vlakov iz vse Italije, a tuji bodo večinoma prišli z rednimi vlaki in avtobusi. Že itak močno razsvetljavo so povečali za 80.000 sveč. Za te praznike pa bo že posebej prirejena velika bakljada. Obiskovalci bodo lahko v jami pregledali vse, ker povsod vodijo dobre poti, poleg tega pa bo jamska uprava postavila večje število paznikov in vodnikov. Poleg raznih zabav bo tudi ljudska veselica kjer bodo domačini nastopili v narodnih nošah s posebnim programom ob priliki 120-letnice odkritja te znamenite jame

VELIKA ELEKTRIČNA CENTRALA pri Sv. Luciji bo kmalu končana

»Piccolo« je te dni prinesel obsežen članek o delih pri graditvi podzemne električne centrale pri Sv. Luciji. O teh delih smo že pisali v našem listu, ko so pričeli z graditvijo. Sedaj se ta dela že bližajo koncu. Letos bodo z deli končali, na kar bodo slovesno otvorili to zanimivo centralo. List podarja, da je to največja hidroelektrična centrala v Evropi, ki je zgrajena pod zemljo.

Kompleks del se pričinja od izliva Idrije v Sočo in so gotovo sedaj največja dela te vrste v Evropi. V tem delu bo Soča zajezena in tu bo nastalo umetno jezero, ki bo imelo 6 milijonov kub. met. vode. Od jeza so napravili 3.900 m. dolg predor na desni strani struge, čiji presek je 25 kv. met. in po katerem bo tekla voda iz reke do podzemne elektrarne. Pri delih je zaposleno 3.000 delavcev. V kratkem času bo Sv. Lucija zgubila svojo značilnost. Stala bo na rtiču jezera in vse prepade in strmine bo zalila voda. Divjega pogleda z mostu na peneče se valove v globini prepada ne bo več. Tudi del struge Idrije bo preplavljen. Povsod tod do Modreje se bo razlivalo jezero, ki bo s svojimi jeziki dolgo okrog 7 km, a srednja širina mu bo 700 m. Največja globina bo znašala okrog 50 m. Jez bo prav tako visok 50 m a širok le 40 m. Za ta jez morajo kopati do 25 m globoko dokler ne pridejo do žive skale. Tudi železniška proga na levi strani reke bo prišla pod vodo tega umetnega jezera. Da pa to preprečijo, bodo napravili ob progi do mesta, kjer se železniški tir ne dvigne nad predvideno površino vode, betonski nasip. Tunel so napravili v živi skali, a da bodo stene gladke so vse cementirali. Skozi ta tunel bo teklo v 1 sekundi 90 kub. met. vode. Za vsak kubični meter kopaneja kamena v tunelu so porabili 1 kg dinamita. Izkopali pa so

nič manj kot 40.000 kub. met. kamena. Od zunanj se ne vidi prav ničesar, kar bi dalo slutiti na taka ogromna dela. Vidi se le poslopje, kjer bodo uradi. Druga električna centrala, ki jo tudi sedaj gradijo, bo pred Kanalom. Tu ne bo voda tekla skozi tunel, ampak po kanalu, ki bo 7 km dolg. Predvideno je, da bosta ti dve centrali dajali ob koncu 1939. 215 milijonov kwh.

To je prav za prav samo del programa, ki si ga je začela družba Società Adriatica di Elettricità katere predsednik je grof Volpi di Misurata. V zvezi z goriško električno družbo je omenjena družba dobila koncesijo za graditev še drugih štirih central v območju Soče: kobariška centrala z bazenom 40 milijon kub. met. vode in 80 m visokim jezem, s padcem vode 65 m in produkcijo 90 milijonov kwh; tolimska centrala z bazenom dolgin 6 km in padcem od 30 m, centrala bo zgrajena nasproti Tolminu, a na leto bo dala 40 milijonov kwh; svetolucijska centrala (o katere smo govorili) bo dala 135 milijonov kwh; kanalsko-plavska centrala bo dajala 80 milj. kwh; zadnji centrali pa bi bili: ena na Prevalu, a drugi pri Gradiški, voda iz Soče bi bila speljana po predoru do Prevala v Brdih, kjer bi bilo umetno jezero, elektrarna bi bila pri Ružičih, od tu bi tekla voda po kanalu v Gradiško k zadnji elektrarni. Drugače je zamišljen načrt v tem delu Soče in sicer tako, da bi se napravilo predor skozi Sabotin do elektrarne, ki bi stala pri Gorici.

Iz elektrarn pri Sv. Luciji in Kanalu bodo speljali električno strujo v Tržič in Trst. V ta namen bodo popolnoma prenovili transformator na Opčinah za tok od 130.000 volt. Pri Rocolu pa bodo zgradili nov transformator, ki bo skupno z rojanskim dajal tok tržaškemu mestu.

Zapostavljena Istra

Puljski »Corriere istriano« donosi višest, da je u Porto Marghera kod Venecije osnovana tvornica aluminija. Tu višest agencije »Gea« poprača »Corriere« komentarom, u kojem izražava negodovanje, što je ta tvornica osnovana u Margheri i što je time Istra zapostavljena, tim više što će bauxit za tu tvornicu trebati da se šalje iz Istre. »Corriere« zatim kaže: — Dobro, mi kažemo, ako Bozen i Marghera imaju tvornice za produkciju aluminijuma, ne možemo da razumijemo kako je Istra zapostavljena, koja skoro isključivo daje sirovine za produkciju aluminijuma. Zar se nije u Istri mogla podignuti jedna takova tvornica? Zašto odmah mora taj skupoceni metal da bude uvijek izvažen iz domovine — prije u inozemstvo, a sada van Istre.

Spremembe v duhovniških vrstah na Goriškem

List goriške nadškofije je prinesel sledeče spremembe in imenovanja v duhovniških vrstah na Goriškem: Štefan Tonkili, vikar v Grahovem, je imenovan za administratorja župnije v Rutah. Ivan Kretič, kooperator v Cerknem, je imenovan za vikarja v Kojkem, Franc Premierl, župnik v Podragi, je imenovan za administratorja župnije Ložice.

Nove instalacije

Trst — Mestno električno podjetje namerava spremeniti električni tok od 100 volt na 120—210 volt, ker se je pokazalo, da omenjeni nižji tok ne odgovarja več zahtevam današnjih tehničnih priprav, ki so v veliki večini prirejene za normalni tok 120—210 volt. Zaradi tega so morali lastniki raznih električnih priprav izpopolniti svoje aparate in jih prilagoditi tako na 100 voltni tok. Neprilike so se pojavljale tudi ob preselitvah. Trst ima elektriko od 1898. s tokom od 100 volt. Že 1906. so uvedli normalni tok. V starem delu mesta pa je ostala do danes stara napeljava, ki jo bodo sedaj odstranili. Podjetje se je obvezalo, da bo brezplačno popravilo vse aparate in dalo primerne žarnice za norm. tok.

Šport na Rijeci

Rijeka, 23. maja 1938. Danas održale su se kod nas lako-atletske utakmice mladih fašističkih žena na kojima su uzele učešća skoro sve provincije Italije. Na igralište na Kantridu stizale su grupe već u 9 sati u jutro. Grupe mladih fašističkih žena dolazile su pješice od tramvajske stanice i pjevale razne fašističke pjesme. Bilo je nekoliko grupa, koje su pjevale i talijanske iredentističke pjesme o talijanstvu Dalmacije.

Drobiž

— Boršt. — S češnje je padla 42-letna Marija Petaros in si zlomila nogo. V bolnišnici se bo zdravila 6—8 tednov.

— Dolina. — V nedeljo je bilo v Dolini veliko zborovanje dopolavoristov iz tržaške province. Prišlo jih je okrog 4000.

— Lokva. — Antona Bana iz Prelože je konj s kopitom težko udaril po obrazu. V bolnišnici so dognali, da ima počeno čeljustnico, prebita lica in izbitih nekaj zob.

— Postojna. — Za binkošne praznike bodo prišli u Postojno kolesarji iz Ljubljane, ki si bodo ogledali jamo.

— Rim. — Znani fašistični prvak Farinacci, prejšnji tajnik fašistične stranke, je bil imenovan za senatorja.

Skopo na Krasu. — Pred kratkem je umrl Ivan Gec, star 85 let. Po domače so mu pravili Blažkov in je bil res prava kraška korenina, saj so ga poznali skoraj vsi Kraševci. To priča tudi njegov pogreb, na katerega je prišlo mnogo ljudi iz vseh strani. Naj mu bo lahka kraška zemlja!

— Trst. — Iz tržaške luke je odplovila jadrnica Nj. Vel. Kraljice Marije, ki je bila dalj časa v popravilu v ladjedelnicah pri sv. Roku. Ladjio je prevzela jugoslovanska komisija pod vodstvom ord. častnika Jenka Vukovića in jo odpeljala v Milovec.

— Trst. — Listi so prinesli na vidnem mestu izjavo ministra korporacij, v kateri najavlja kampanjo za znižanje cen. Minister Lantini je povdaril, da že nekaj mesecev padajo cene nekaterim predmetom v prodaji na debelo, a da na drobno pa so cene ostale iste kot prej. Zaradi tega je treba koordinirati s padlimi cenami na debelo tudi cene na drobno.

— Trst. — Avtomobil je podrl 48 letno Franciško Guštinčič, ko je nesla kosilo delavcem v ladjedelnico. Pri padcu je dobila številne poškodbe na glavi in po obrazu. Zdraviti se bo morala 20 dni.

— Trst. — Neka italijanska ladja s potapljači namerava dvigniti zlato in druge dragocenosti s potopljene ladje »Merida«, ki je 1878. odpeljala iz mehiške luke Vera Cruz z vso imovino nesrečnega mehiškega cesarja Maksimilijana, ki je bival v gradu Miramaru predno je odšel v Mehiko, in se potopila pri Norfolk u Angleškem.

— Trst. — Tržaški občinski svet je določil, da bo občina plačala polovico stroškov za vzdrževanje 13 profesorjev na bodoči pravni fakulteti v Trstu. To bo veljalo za dobo 5 let.

— Trst. — Nepreviden kolesar se je zaletel z vso silo v Franca Gerlanca, starrega 39 let, iz Škedenja, in mesto da bi ponesrečencu pomagal, se je na kolesu še bolj podvizal ter zbežal. V bolnišnici so ugotovili, da ima Gerlanca razne notranje poškodbe in pretes možganov. Njegovo stanje je nevarno.

— Trst. — Umrli so: Sirotič Elda 5 let, Juriševič Anton 63, Dovgan Josip 83, Česnik por. Marec Franciška 57, Štoka vd. Versa Ivana 69, Franciž Roman 5, Česnik vd. Ferfolja Josipina 39.

— Trst. — Pri Sv. Jakobu so našli na cesti težko ranjenega in nezvestnega 50 letnega tesarja Aleksandra Vatovca. Baje se je pobil v pijanosti.

— Trst. — Močno se je pobila 36-letna služkinja Marija Bertok. Ko je čistila strop je stopila na stolicu, da bi z metlo odstranila pajčevino, pa je pri tem zgubila ravnotežje in si zlomila nogo. V bolnišnici bo morala ostati 3 tedne.

— Trst. — Kakor beremo v tržaških listih še vedno traja zaskrbljenost glede avstrijskega prometa. Nemčija je sicer dovolila, da Trst prevzame oz. obdrži še naprej tretjino avstrijskega prometa, toda kljub temu se boje, da ne bi tržaška luka zgubila zaradi konkurence nemških luk 800.000 ton avstrijske trgovine.

— Trst. — Kakor je znano je vlada omejila uporabo železa pri gradnji stavb in je določila, da se mora mesto železa uporabljati, kjer je le mogoče, kamen. Sedaj pa je izšla naredba, da morajo gradbeniki uporabljati kararski marmor in sicer 5 odstotkov celokupnega iznosa gradbenih stroškov pri zasebnih hišah in 10 odstotkov pri javnih zgradbah. To favoriziranje kararskega marmorja je običajno zadelo posebno kamnolome v naših krajih (Nabrežina itd.) ki imajo obilico dobrega apnenca kakor tudi marmorja. Čuje se, da bo odšla delegacija naravnost v Rim, kjer se bo pritožila pri vladi.

ŠTEVILKA NAŠEGA POŠT TEK. RAČUNA

je 36.789. Ako nimate poštne položnice, morete lahko kupiti na vsaki pošti za 25 par prazno položnico, na njej napisati naš naslov in številko pošt. tek. računa 36.789 ter poslati dolžno naročnino.

Zadarski ribari na Grönlandu

Čitamo u nekim dnevnim listovima: Ovih dana — kako nam javljaju iz Zadra — krenula su na Grönland iz Zadra tri ribarska motorna broda sa posadom koja broji 48 ljudi. Prije polaska ove ribarske družine sa motornim brodovima »Grongo«, »Orata« i »Nosello«, udjeljen je po starom običaju blagoslov brodova i posade. Tom prilikom našlo se je na zadarskom pristaništu mnoštvo građanstva, koje se je divilo smionim ribarima na njihovom smjelom pothvatu, koji je skopčan sa dosta dugim putovanjem i napornim radom. Tri spomenuta ribarska broda krenula su iz Zadra najprije u Siciliju, odakle će bez zaustavljanja i pristajanja ploviti izravno u glavni grad Islanda Reykjavik, gdje će se snabdjeti sa pogonskim materijalom i hranom, te nastaviti plovidbu dalje prema zapadnoj obali Grönlanda.

Zadarski ribari zadržat će se u lovu do mjeseca listopada o. g. Da bi mogli nesmetano loviti i preparirati ulovljenu ribu, skorih će dana otploviti iz Zadra u pravcu zapadne obale Grönlanda jedan oveći ribarski parobrod, koji je opskrbljen svim najmodernijim potrepštinama za prepariranje i uskladištenje ribe. Pomoću ovog broda ribarska družina dobivljat će hranu, kako bi ribarski brodovi mogli bez prekidanja i gubitka vremena loviti ribu, jer će im se jedino tako isplatiti ovaj ribolov. Interesantno je pri ovome napomenuti, da su svi članovi ove ribarske ekspedicije prije polaska na sjeverno ledeno more bili u Rimu, te ih je tom prilikom primio pretsjednik talijanske vlade Mussolini, koji im je tom prilikom zaželio uspjeh u njihovom smionom pothvatu i sretan povratak.

Proslava 20 letnice bitk. ob Soči

Pretekle dneve so imeli v Gorici velike proslave ob priliki dvajsetletnice bojev okoli Gorice. Ob tej priliki se je zbralo 20.000 vojakov vseh vojaških formacij, ki so se tu bojevale. Mesto je bilo v zastavi, posebno še, ker je prišel na to proslavo tudi predstolonaslednik Humbert in so za to svečanosti dobile še večje obelježje. Ob tej priliki so bivši bojevniki podarili goriškemu mestu veliko zastavo. Prestolonaslednik si je med slavnostmi ogledal vojni muzej, sprejel darove Gorčanov in po končanem programu nadaljeval pot proti Sv. Luciji, kjer si je ogledal še nedovršeno podzemno elektrarno. Tu ga je sprejel knez Volpi, predsednik električne družbe, ki gradi centralo. Od tu je odšel v Tolmin kjer je pregledal vojaštvo in se vrnil preko Kobarida in Čedadu v Videm.

PREGLED DOGAĐAJA

Proslava solidarnosti Italije sa Francovom Španjolskom

Rim, 30. maja. Jučer je Italija proslavila dan svoje solidarnosti sa nacionalističkom Španjolskom. Taj je dan proslavljen u cijeloj Italiji i u tal. Africi, a naročito su pompozne svečanosti bile u Rimu. Posebna delegacija iz nacionalističke Španjolske stigla je na ovu svečanost na čelu s generalom Astrajom, osnivačem i zapovjednikom španjolske legije stranaca. Ove svečanosti bile su povezane i s fašističkom smotrom, kada svake godine članovi fašističkih organizacija bivaju primani iz mladih u starije formacije. Mnogstvo je klicalo Mussoliniju i generalu Francu. U jednom svom govoru istaknuo je španjolski general Astraj genijalne napore Mussolinija za održanje evropske civilizacije, pa je izjavio da nacionalistička Španjolska nikada ne će zaboraviti pomoć, koju joj je pružila fašistička Italija. Astraj je označio Mussolinija kao čuvara evropske civilizacije i najpoznatijeg tumača opće čovječanske slobode, te dodao, da je njega sama Providnost darovala svijetu. Rekao je još i to, da je Mussolini onaj čovjek, koji je uočio suštinu tajne svjetskoga mira, pa stalno ističe, da mir ne može postojati bez osnove stvarne pravde. Na Mussolinijevom forumu, a pred stotinju hiljada osoba, održana je fašistička smotra. Starace je tom prilikom u raportu Mussoliniju rekao, da fašistička omladina sada broji 1.670.000 članova, većinom radnika i seljaka. Mussolini je održao govor, u kojem je pozdravio fašističku omladinu, uvijek spremnu boriti se za čast i veličinu talijanskog carstva dodajući, da će napor u budućnosti biti teži od dosadašnjih.

Izjava američkog ministra

Tokom prošle sedmice čehoslovačko pitanje bilo je u centru svjetske pažnje, pa je diplomatska djelatnost, koja se je u tom vremenskom razmaku razvijala, prilično siromašna novim momentima. Veoma zanimiva je izjava, koju je u nedjelju dao ministar vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država, Hull. U njoj je naglašeno, da Amerika sa velikom zebnjom prati razvoj događaja u Evropi i da mu posvećuje najveću pažnju. Isto tako rekao je Hull, da je Amerika još uvijek vezana pariskim ugovorom sa 62 ostale države, te će se svoje obaveze držati, u interesu stalnoga i čvrstoga mira. Govoreći o pitanju Čehoslovačke, Hull je doslovce rekao, da Sjedinjene Američke države ne bi dozvolile prepad Nijemaca na samostalnost i državnu cjelinu Čehoslovačke republike.

Ova je izjava veoma snažno odjeknula po čitavoj Evropi. Ona je značajna utoliko što se njome Amerika i sa službene strane zauzima za politiku, koju u pitanju Srednje Evrope vode London i Pariz. Nakon dugog izbjivanja iz vanjsko-političkog međunarodnog života, Amerika je ponovno uvidjela, da se u Evropi kroji i njena sudbina, te da bi evropski rat ponovno značio i svjetski sukob, koji bi zapalio sve kontinente. Tu ne bi pomogla niti »izolacija« koja se već drugo godina sprovodi od strane odgovornih činioaca Amerike.

Zanimljivo je, da Sjedinjene Američke Države nisu sudjelovale u radu Društva naroda, (iako su svim silama pomagale da se izgradi ova važna ustanova). Smatrale su naime, da bi njihovo prisustvo u Ženevi značilo isto što i uplitanje u evropske prilike. Sada, međutim, kada je postalo jasno, da treba samo malena iskra pa da u Evropi bukne požar, zabrinuli su se i Amerikanci. Na usta ministra Hulla govorio je duh Roosevelta, pa se tako može uzeti, da su se Sjedinjene države odlučno izjasnile.

Rumunjsko-poljski odnosi

U svjetskoj štampi mnogo se je govorilo i o saradnji, koja je uspostavljena između rumunjskog i poljskog generalštaba. Načelnik ove visoke vojničke ustanove iz Rumunjske general Jonescu posjetio je Varšavu, gdje je bio u audijenciji kod poljskog ministra pretsjedinika, ministra vojske te ministra vanjskih poslova. Odlikovan je visokim poljskim odlikovanjem, a njemu u čast priredjene su i vojničke svečanosti. Jonescu je vodio duge i iscrpne razgovore sa načelnikom poljskog vojnog generalštaba Stachiewiczem, pa su oba časnika tom prilikom govorili o najvažnijim vojničkim pitanjima, koja se odnose na Poljsku i Rumunjsku.

Tome sastanku pridaje se i velika politička važnost, jer iz razgovora ovih vojničkih ličnosti diplomate naslućuju i neku svestranu saradnju između dvije susjedne države.

Poljaci in manjšine

»Amerikanski Slovenec«, najstarejši katoliški slovenski list v Severni Ameriki prinaša ta le uvodnik o postopanju Poljakov z narod. manjšinami.

Med tistimi narodi, ki se nočejo iz zgodovine prav nič naučiti, so tudi Poljaki. Poldrugo stoletje so trpeli pod ruskim carističnim črnim pritiskom. Človek bi mislil, da vedo kaj se pravi, biti v manjšini in zaradi tega trpeti in biti poniževan. Poljakom pa se menda zdi, da imajo samo oni pravico biti nezatirani, in da zaradi tega smejo zatirati druge. In danes so malokje manjšine, ki bi bile huje zatirane od tistih, ki žive v poljski republiki.

Ko se je začelo na Češkoslovaškem avtonomistično gibanje, so se takoj priglasili tudi Poljaki. 80.000 jih je, mnogo manj, kakor Čehov na Poljskem. Imajo pa več pravic, več sol, več narodne svobode ne samo, kakor Čehi, ampak tudi kakor milijoni Ukrajincev in Belorusov na Poljskem. In medtem ko se zdi Poljakom samooobsebo, da ne gre velikim manjšinam Čehov, Ukrajincev in Rusov na Poljskem nobena pravica do avtonomije, štejejo za prav tako samooobsebo, da gre taka pravica neznatni njihovi manjšini na Češkem. In namesto, da bi šli z dobrim zgledom naprej in dali svojim manjšinam samo drobec tistih pravic, ki jih zahtevajo za Poljake na Češkem, se jim ta dvojna mera zdi tako samooobsebo, da imajo že za vikanje v poljske zadeve, če jih kdo na te osnove vsake pravičnosti samo opozori.

Dvojna npravenost, npravenost tiste nerodovitne in domišljave poljske slah-te, ki je že enkrat Poljsko pogubila.

Poučno je v tem pogledu pismo iz Varšave, ki ga prinaša »Prager Presse«. Dopisnik naveda, kako »narašča« število Poljakov na Češkem. Naraščanje je to seveda ki ga vidi samo poljski tisk. Iz 80.000 so jih naredili pred tremi leti 125.000, pred tremi tedni pa že 150.000. Zunanji minister Beck pa je v razgovoru z angleškimi časniki pomnožil to število na okroglo 250.000. Dopisnik pa opozarja, da je Poljska vse prej, kakor narodno enotna. Tudi po uradni poljski statistiki ima Poljska 31,1 odst. Češko-Slovaška pa 33,8 odst. manjšin. Poljska statistika pa šteje na podlagi ljudskega štetja iz leta 1931, ki so ga Poljaki sami napadali, 22 milijonov Poljakov, 4,4 milijona Ukrajincev, 2,7 milijona Židov, 1 milijon Belorusov, tri četrt milijona Nemcev in 1 milijon drugih. Ukrajinci seveda ugotavljajo, da jih je najmanj 6,3 milijona, Belorusi se cenijo na 2 milijona, Nemci na 1 milijon, Židovi je bržkone več ko 3 milijone. Opozicija opozarja zato, da utegne ta avtonomistični nauk služiti poljskim manjšinam v boju za pravično avtonomijo, kajti, navsezadnje ima 6,3 milijonov Ukrajincev na Poljskem vsaj toliko pravice do avtonomije, kakor 80.000 Poljakov na Češkem. In Ukrajinci nimajo nobene visoke šole, njihovi ljudje nimajo dostopa v drž. upravno službo, gospodarsko so zapostavljeni in izkoriščani. — zgolj stvari, ki so znane tudi drugje, kjer se morajo manjšine boriti za svoje pravice.

Ne bo miru in sporazuma med slovanskimi narodi, in beseda o slovanski vzajemnosti ostane puhlica, ki z njo krijejo razni politični preužitkarji in koritarji svoje umazane nagibe in namene. dokler bo en slovanski narod izkoriščal drugega, dokler ne bo imel vsak slovanski narod pravice, da sam odloča o svojih stvareh in da zavrne vsakega, ki bi ga hotel zlasti gospodarsko izrabljati.

Zato pa so tudi največji dejanski nasprotniki prave slovanske misli in vzajemnosti tisti, ki delajo nasprotno.

Gradanski rat u Meksiku

U Meksiku traje još gradjanski rat. General Cedillo digao se je sa svojom vojskom protiv Gardenasa, pretsjedinika republike, pa je došlo do žestokih bratoubilačkih borbi. Cardenas optužuje Sjedinjene države, da pobunjenicima krijućare oružje samo zato, da bi Cedillo došao na vlast i opet podijelio meksikanske petrolejske izvore prijašnjim koncesionarima, od kojih mnogi pripadaju američkim kartelima za iskorištavanje nafte. Opažena su i neka kretanja američkih četa kraj meksikanske granice, ali iz Washingtona se tvrdi, da se je ovdje radilo tek o vježbama dviju pukovnija.

Francusko-turski spor

Na bliskom istoku ponovno je došlo do sukoba između Francuske i Turske povodom poznatog sandžaka Iskenderum. Svojedobno je to pitanje skoro dovelo do ozbiljnih zapletaja, a čini se da je i sada položaj prilično zategnut. Međutim važnost ovoga spora ne dolazi toliko do izražaja uslijed drugih, veoma važnih evropskih i svjetskih pitanja. Turski poslanik u Parizu uložio je notu kod francuskog ministra vanjskih poslova Bonnetta i tražio je da se poduzmu sa strane francuskih mandatorskih vlasti neke mere, kojim bi se kaznili uzročnici nemira u sandžaku Aleksandreta. Tom je prilikom Bonnet izjavio da će se Francuska držati sporazuma, koji je sklopila s Turskom.

ODLOMKI IZ NAŠE ZGODOVINE

Iz dobe reformacije

V prejšnjih svojih izvajanjih smo na kratko opisali potek glavnih zgodovinskih dogodkov našega naroda, ki živi sedaj pod Italijo. Danes hočemo to deloma nadaljevati, deloma pa izpopolniti.

Obseg slovenskega nacionalnega ožemlja se od dobe Longobardov pa do konca sred. veka ni mnogo spremenil. Rimljani niso imeli nikoli preveč kmečkoga prebivalstva, da bi ga, kakor Nemci s severa, lahko pošiljali na slovensko zemljo in ga tu naseljevali kot kolonista. To se je pričelo dogajati šele kasneje, in je zadobilo danes svojo zelo nevarno obliko. Zato so bile zgube Slovencev na zapadni narodnostni meji razmeroma majhne, v Istri pa so Slovenci in Hrvatje celo počasi napredovali proti mestom, oz. celo prodrli v sama mesta. Slično je bilo tudi s Trstom, zlasti izrazito pa je v poznem srednjem veku zadobila slovenski obraz Gorica, kjer je stal romanski element šele na tretjem mestu za germanskim.

Politične zveze med Kranjsko in Primorsko so v XVI. stoletju zelo uplivala na ekonomske in kulturne pokrete in so se vsled teh zvez pokreti v obeh pokrajinah razvijali enako in edinstveno. Reformacijski pokret, ki je zajel tudi goriške Slovence, se lahko raziskuje s stališča, da je to edinstven pokret, ki je zajel vse Slovence in en del Hrvatov. Slovenska in hrvaška reformacija se ne ustavlja na mejah pokrajin, temveč osvaja tudi Slovence izven Kranjske ter Hrvatje v Istri. Tako so Istra, Kras in Goriška dale obćemu reformacijskemu pokretu nekaj znamenitih osebnosti.

RODENDAN dra EDUARDA BENEŠA

U nedjelju 28. svibnja pretsjedinik čehoslovačke republike proslavio je svoj 55. rođendan. Tom je prilikom došlo u njegovoj zemlji do velikih svečanosti i povorki, pa se pokazalo, da je pretsjedinik Beneš veoma obljubljen među gradjanima ČSR. Nema sumnje, da je veličini spomenutog slavlja doprinijelo i zategnuto stanje koje vlada između Čehoslovačke i Nijemaca, te da su Slaveni u ČSR htjeli upravo tu priliku iskoristiti da bi pokazali svoju ulogu i jakost. Ali ne smije se smetnuti s uma, da je veliki dio svih onih iskaza odanosti, kojima je čehoslovački narod obasuo Beneša na njegov rođendan, zaslužena nagrada upravo njegovoj ličnosti i njegovom političkom radu.

Dr. Eduard Beneš bio je učenik i naj-

sti: Peter Pavel Vergerij ml., Štefan Konzul, Sebastjan Krelj, Matija Vlačić-Franković. Primož Trubar se je šolal na Reki in je gojenec tržaškega škofa Petra Bonoma, ki je bil naklonjen reformam.

Katoliška reakcija je sicer povzročila nov pritisk iz Italije ter predstavljajo 17. in 18. st. dobo močnega kulturnega upliva romanstva na slovenske kraje. Toda ta upliv ni mogel pomiriti že prebujenih narodnih sil. Primorski kraji še dalje dajejo svoj delež literaturi, čeprav v zelo skromni meri in sicer v takozvani »katoliški dobi«. Leta 1607 je fra Gregorio da Somaripa izdal v Vidmu svoj italijansko-slovenski slovar, ki predstavlja obenem tudi prvo katoliško zbirko formul najpotrebnejših obredov za duhovnike. Zelo plemen je bil Janez Svetokriški iz Vipavske doline. V tem času je bila Kranjska združena z delom Istre in Krasa, kar je imelo brez dvoma precejšen upliv na zavest prebivalstva.

Še drugi moment je zelo uplival k ojačenju narodne zavesti in k povezanosti Slovencev. Takratna ekonomska politika Habsburžanov, je bila v glavnem naperjena proti glavnim lukam gornje-ga Jadrana, Trstu in Reki. S tem je morala ta politika samo še bolj cjačiti stike Slovencev v zaledju s Slovenci in Hrvatji v Primorju. Ravno tako je bilo pozneje z Ilirijo, ki naj bi vezala vse Slovence, poleg ostalih jugoslovanskih pokrajin v enotno državno skupnost. — (po Milku Kosu).

odaniji saradnik Masaryka. Prije rata stajao je na čelu tadanje borbene omladine, koja je širila čehoslovački nacionalizam i borila se protiv Austrije. Kasnije pomaže Masaryka u njegovom rodoljubnom radu po inozemstvu i ističe se svojim djelatnošću oko stvaranja čehoslovačkih legija na ruskom bojištu. Bio je duša narodne akcije a naročito se je istakao kao vješt diplomata, koji je za vrijeme rata, iako nije bio predstavnik neke službene države, ipak bio veoma poštovan od najpoznatijih svjetskih političara.

Kada se je stvorila Čehoslovačka država, dr. Beneš, kao jedan od najpoznatijih i najsposobnijih boraca za neno podizanje, zauzeo je veoma odgovoran položaj — postao je ubrzo ministar vanjskih poslova. Malo je bilo diplomata u Evropi, koji su znali da vode vanjsku politiku svojih država sa toliko vještine i mudrosti, kao što je to radio dr. Beneš. On je jedan od najvećih i najupornijih nosioca demokratskih sloboda u svojoj zemlji, jer smatra, da se jedino tim putem može ojačati čehoslovački narod. Od prvog početka stao je na stranu Francuske i njene politike. Vrlo je mnogo radio i na području Male antante, te je tako nastojao da očuva političko stanje, koje je stvoreno mirovnim ugovorima po svjetskom ratu.

Danas, kada je njegova zemlja u velikoj opasnosti, dr. Beneš imade da riješi najteže pitanje. Sada on nije više ministar vanjskih poslova, već nešto mnogo više: pretsjedinik republike. Došao je na taj položaj poslije smrti Masaryka, jer je čitava Čehoslovačka smatrala, da je jedino dr. Beneš dostojni nasljednik velikog pokojnika. Sada imade još veći upliv na Čehoslovačke nego ikada, pa su za to na njega uperene oči čitavog svijeta.

U Jugoslaviji, naročito u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani, svečano je proslavljen rođendan dra Beneša i tom prilikom se još jednom pokazalo koliko smo si blizu mi i Čehoslovaci i koliko poštovanje i ljubav uživa pretsjedinik bratske republike.

Nova japanska vlada

Japanska vlada izmijenjena je. Na gotovo sva ministarska mjesta došla su vojna lica. Ta je mjera potekla od samoga cara, koji je želio da u sadanjim časovima kada se u Kini vodi veoma važan rat, japanski unutarnji život bude sav pod nadzorom i pod upravom vojske. Zanimivo je, da je i na čelu ministarstva prosvjete jedan general, i to baš znameniti strateg Araki, koji se je veoma istakao prigodom osvajanja Mandžurije. Čini se, da Japanu nije lagan položaj na kineskim bojištima, pa sada pribjegava mjerama, koje se obično čine tek onda, kada se na državu postavljaju teška politička i vojnička iskušenja.

MALE VIJESTI

— Rezultatima misije u Pragu i Berlinu emisar Foreign Officea Strang je veoma zadovoljan. On je izjavio, da je kriza u odnosima između Nijemacke i Čehoslovačke prošla i da se može očekivati mirno riješenje sudetskog problema.

— Općinski izbori u Čehoslovačkoj protekli su u relativnom miru i redu. Došlo je do sukoba u selu Tišovi, ali između Henleinovih pristalica i pristalica njemačke socijal-demokratske stranke.

— U Južnoj Kini otpočela je velika japanska akcija. Na Kanton izvršen je strahoviti zračni napadai. Na ratistiama Lanz-Fenga i Kai-Fenga Kinezi su odnijeli pobjedu i osvojili Lang-Feng.

— Izjava kancelara Hitlera u engleskom listu »Sunday Graphic«, da je Nijemacka za mir i da neće izazvati rat radi Čehoslovačke, službeno se demantira.

— Italijanski prostovoljci u Španiji. Oficiozni rimski dnevnik »Giornale d'Italia« je napisal, da niso resnične navedbe španjskega zunanjega ministra del Vaya o številu italijanskih vojakov na Francovi strani. Del Vayo je sporočil v Ženevo, da je v bitki pri Tortosi bilo 65.000 italijanskih vojakov. »Giornale d'Italia« pa pravi, da je bilo v tej bitki udeležanih samo 39.000 italijanskih dobrovoljcev.

RAZGOVOR S FERDOM DELAKOM

Ferdo Delak

Zagreb, 30. maja 1938. Prvi put je objavljen u »Istri« razgovor s Delakom 1933. god. prigodom izvedbe revije »Glas od doma«, a drugi put smo razgovarali s Delakom prigodom njegovog režiranja i tonfilmskog snimanja slavenskih plesova u Ljubljani kada je snimljen i »Balun« kojega su plesali članovi društva »Istra« iz Zagreba kao i drugi plesovi i narodne nošnje iz puljske krajevine. A sada boravi Delak u Zagrebu gdje režira kao gost dramu »Žene« od Bože Lovrića.

Razgovaramo o našoj poslijeratnoj omladini u Julijskoj Krajini — onoj koja je onako aktivno bila započela radom koji je kulminirao u kongresu u Sv. Jakovu 1926. A toj generaciji pripada i Delak.

Saradnjavo je u »Našem glasu« i »Edinosti«. Ali pozornica mu je već tada bila glavni cilj. Već 1924 priredjuje kazališne večeri koje organizira zajedno s Černigojem, Krašnom, Rojičevom i drugima. U Gorici i Trstu daju Nušićevog »Običnog čovjeka« i Cankarovu »Sablazn u dolini sentilorske«. I kao rođeni Gorican, Delak vodi svoju trupu na gostovanja po selima Gorice, a osim toga priredjuje recitacijske večeri s predavanjima.

— Ta naša poslijeratna generacija — kaže Delak — obećavala je mnogo. I dala je mnogo, i ljudi i djela. Po svojoj kompaktnosti, borbenosti i dinamici to je bila, može se reći, idealna omladina.

Kada je Delak došao amo kao i ostali, razumljivo da je ostao i nadalje aktivan i kao emigrant. O tome ne govori puno, ali kaže:

— Eto, u Mariboru sam još u gimnaziji pokrenuo dački (dakako litografi-rani) list »Soča«. Pa onda predavanja u »Taboru«, »Soči« i drugdje. A najveći i najznačajniji rad, mislim, da je bila izvedba revije »Glas od doma« u ljubljanskoj operi.

Kasnije se posvećuje sasima kazališnoj umjetnosti. Studira savremeno kazalište i filmsku umjetnost u Beču, Berlinu, Parizu, Zürichu, a diplomirao je za redatelja za kazalište, film i radio u Salzburgu.

Do sada je radio u Beču (Režirao je u studiju »Die neue Bühne« Brechtov »Der Jasage«), Sinclaireve »Pjevajuće lješinare i Reviju 1930« u Sophiensalle, u Berlinu u studiju »Der Sturm«, u Ljubljani radi kao režiser u operi). Zapažena je naročito inscenacija opere češkog kompozitora Mahovskog »Sluga Jernej«. U Ljubljani je imao i svoju avangardnu pozornicu na kojoj je davao svoje dramatičnije. Tu su davani i »Sluga Jernej« i »Švejk« u posve novoj koncepciji i doživjeli su neosporan uspjeh. Sa »Slugom Jernejem« je gostovao pred šest godina i u Zagrebu. Osim toga je radio u drami i opereti u Mariboru, a u Beogradskoj opereti je postavio na sasvim moderan način »Song of Tahiti« i »Antonička«. Zapažen je bio i kao kulturni referent i redatelj na radiju u Ljubljani, a posljednju godinu je u Novosadskom kazalištu postigao naročito uspjeh modernom koncipiranim revijama »Dvije tragedije« i »Bijela bolest«. Delak se bavio i filmom. Tako je režirao film »Triglavske strmine« i tonfilm »Slavenski plesovi«, koji se davao u Austriji, Čehoslovačkoj i Poljskoj.

Osim toga je dramatizirao neka poznata djela: Cankarev »Sluga Jernej«, Jurčičeve »Deseti brat« i »Rokovnjača«, Hašekovog »Švejka«, Zupaničevog »Cicibana« i reviju »Glas od doma«. Te dramatičnije su štampane na slovenskom jeziku, a »Sluga Jernej« je osim toga izašao još i na hrvatskom, njemačkom, francuskom i esperantu. Sada je baš završio operni libretto za Bravničarvog »Sluga Jernej«, koji je već primljen i davat će se iduće sezone u Ljubljanskoj operi.

Kako bi se najuspješnije moglo ovdajšnju javnosti prikazati naš kulturni doprinos? — pitamo dalje:

— Mislim, kaže Delak, da bi to bilo potrebno iz više razloga. I radi nas u emigraciji i radi onih dolje. Ono što smo htjeli napraviti pred osam go-

NARODNOSTI V ISTRI

po zadnjih štirih ljudskih štetjih

Pod tem naslovom je objavil Italo de Franceschi v prvem letošnem dvojnem zvezku tržaške revije »La Porta Orientale« krajšo razpravo o razmerju med posameznimi narodi v Istri po avstrijskih štetjih iz leta 1880, 1890, 1900 in 1910. Razprava zasluzi v toliko našo pozornost, ker prinaša lepo zbrane podatke o narodnosti za posamezne politične okraje in za posamezne sodne okraje predvojne Istre. Iz podatkov razbereš absolutno in rela-

tivno število Slovencev, Hrvatov, Italijanov, Nemcev, drugih in tujcev. S temi tabelarnimi pregledi ne prinaša pisatelj ničesar novega, pač pa olajša z njimi delo onemu, ki bi sicer moral zbrati podatke po uradnih avstrijskih poročilih.

Ker utegnejo ti podatki zanimati tudi širši krog naših čitateljev, naj sledi tu pregled celotnega prebivalstva v omenjenih letih

	1880.		1890.		1900.		1910.	
narodnost	absolutno	%	absolutno	%	absolutno	%	absolutno	%
slovenska	43.004	14,73	44.418	13,99	47.717	13,83	55.365	13,70
hrvatska	121.732	41,69	140.713	44,30	143.057	41,46	168.116	41,58
italijanska	114.291	39,14	118.027	37,16	136.191	39,47	147.416	36,46
nemška	4.779	1,63	5.904	1,86	7.076	2,05	13.279	3,28
drugi	348	0,12	941	0,30	1.924	0,56	2.998	0,74
tujci	7.852	2,69	7.607	2,39	9.085	2,63	17.135	4,24

vkupno 292.006 100,00 317.610 100,00 345.050 100,00 404.309 100,00

V sami razpravi, ki obsega komaj tri dobre strani, ne prinaša avtor ničesar posebnega. V uvodu ponavlja sicer staro pesem o prvenstvu italijanskega elementa v Istri. Ker pa navedeni podatki pričajo o številni premoči Slovanov, si pač pomaga s tolažbo, da so Italijani prednačili po kulturi, inteligenci in davčni moči ter da so bili edino oni avtohtono prebivalstvo, dočim so bili vsi drugi importirani ob različnih dobah, da izpolnijo vrzeli, ki so nastale zaradi vojne, kuže in lakote. Ne ho-timo tukaj soditi o zgodovinski utemeljenosti

teh trditev in tudi ne o pristnosti istrskih Italijanov. Ti problemi so vsem našim čitateljem predobro znani.

Pač pa se moramo nekoliko ustaviti pri kritičnem presojanju podatkov od strani avtorja. Zaključki, do katerih pride avtor, se v glavnem ujemajo z očitki, ki so se delali avstrijskim štetjem od naše strani. Zato je zanimivo, da si osvaja sedaj to naziranje tudi italijanski pisec. On se izraža namreč tako-le:

»Pri štirih ljudskih štetjih leta 1880, 1890, 1900 in 1910, ki so jih izvršile občine,

so prebivalstvo glede narodnosti razločevali po občevelnem jeziku. Občevelni jezik kakor sicer katerikoli drugi kriterij, ki bi se uporabljal pri določevanju narodnostne pripadnosti posameznikov, označuje običajno narodnost, h kateri hoče prizadeti pripadati, ali v mnogih primerih zlorabe pri zbiranju podatkov ono narodnost, h kateri naj bi po želji zapisovalca pripadel popisaneec.«

»V jezikovno mešanih ali narodno nedoločenih krajih, se izpreminja izjava o občevelnem jeziku izredno lahko ne samo po vsakokratni prevladajoči narodnopolitični struji, temveč tudi po samovolji posameznikov.

»Poleg tega je treba upoštevati tudi čestokrat naravnost odločilen vpliv oseb, ki jim je štetje poverjeno. Te skušajo izpremeniti podatke v skladu s svojimi lastnimi nacionalnimi čustvi. Zato stavlja o popisancu sugestivna vprašanja (kakor na pr. »Ali ne rabite tale jezik?«), ali pa samovoljno izpreminjajo njegove izjave ali pa jih celo niti ne vprašajo v tem pogledu, zlasti, kadar gre za osebe, ki so službeno zavisne (za kolone, hlapce in podobno) in ki izkazujejo zato isto narodnost kakor gospodarji.«

De Franceschiju so očitno metode istrskih Italijanov nasproti njim kakorkoli podrejenim v slovanskemu elementu dobro znane in zato mu moramo za njegovo javno priznanje teh metod biti naravnost hvaležni.

P. P.

Še o volitvah v Trstu l. 1897

V odgovor tržaškem »Piccolu«

Predvsem je treba popraviti pogrešno letnico 1897. v sredini prejšnjega članka, ker ta kviri popolnoma smisel dotičnega članka, ki se mora pravilno glasniti: »In kakor smemo upravičeno slaviti l. 1907 kot zgodovinski datum značilnih uspehov našega nacionalnega preporoda na Primorskem, tako skušajo Italijani ta svoj volilni poraz zakrivati s svojim triumfom 10 let poprej.«

Da v nadaljevanju svojih razmotrivanj lažje presodimo resnični značaj omenjenih državnoborskih volitev l. 1897, ko se je vse složno družilo iz strahu pred »slovan-sko nevarnostjo«, skrito v 5. kuriji, ogledimo si tudi te za nas zanimive dogodke še nekoliko bližje.

Volitve so pričele z višjimi razredi (koligiji), kjer so takrat glasovali v prvem višji obdavnici, a v drugem uradniki javnih oblastij; naš življ ni prišel tu do tolike veljave, da bi mu kazalo postaviti si svoje slovanske kandidate, kar je bilo prav značilno za razmere, ki so vladale toliko med tujim, kolikor med domačim uradništvom središča primorske pokrajine. In ker v teh razredih ni bilo nikake »slovan-ske nevarnosti«, so avstrofiliški kandidati smeli kakor običajno poskušati tu svojo srečo, le to pot so propadli napram agilnejšim liberalcem.

Nova 5. kurija je volila dne 8. marca 1907. in s tem so se prvič pojavili široki sloji iz mesta in okolice Trsta na političnem volišču. »Hannibal ante portas, strašni in mogočni slovanski sovražnik je pred vratni Trsta, italijanski značaj mesta je v tem večji nevarnosti, ker brezsrčni socialisti cepijo dosedanje slovo v mestu.« itd. so bili vzdih, ki si jih čital in slišal one dni v italijanski javnosti.

Ob taki »opasnosti« ni bilo več ne konservativcev, ne liberalcev, ne irendentistov, ne abstinentov, kajti vse je bilo složno, da preko vsega nastopa proti drznemu Slovanu Nabergoju, ki so ga pridno tožili in klevali kod največjega sovražnika Trsta.

Zanimive so sledeče številke volilcev in glasov v 5. kuriji:

	v mestu	v okolici	skupno
vpisanih:	26.280	9.689	35.969
glasovalo:	19.021	6.389	25.320
za Hortisa (ital.)	12.491	1.528	14.109
za Ueckarja (soc.)	3.400	1.059	4.459
za Nabergoja (sl.)	2.839	3.581	6.460

S tim je bil skupni kandidat laške sloge a ne irendente izvoljen v 5. kuriji tržaške občine s pomočjo neirendentističnih struj in pod zaščito cesarskega namestnika Rinaldinija!

Ako pa upoštevamo pri tem glasovanju še dve važni okolnosti, namreč da sociali-

stični kandidat tipograf Carlo Ueckar ni dobil v mestu razmeroma nič več glasov nego v okolici (17 in 16 odstotkov), dalje da je precejšen del okoličanov v popolni odvisnosti od svojega delodajalca, mestnega magistrata, moral kakor vedno glasovati izključno le za liberalce, ni preostala četrtina slovenskih glasov v navedenih razmerah bila nikak nezadovoljiv pojav; v okolici je dobil Nabergoj še preko polovice oddanih glasov. In razveseljivo je bilo še posebej, da so v škodnju in gornji okolici slovenski odstotki dosegali in tudi presegali italijanske v mestu. Glede kake očitne irendentistične struje, kakor trdi prof. Saraval, ni bilo pri 5. kuriji ničesar opaziti, boj se je bil le za mandat v avstrijskem parlamentu, kamor so pošiljali Italijani svoje »umini d' affar« kakor jih označuje Tamaro v svoji »Storia di Trieste«.

A še drug dokaz imamo, da te volitve niso bile javni izraz irendentizma. Ob sledečih volitvah za 5. kurijo l. 1901. ni vodil več baron Rinaldini deželne vlade, a njegov naslednik nemški grof Goes ni več tako vdano in slepo podpiral Italijane. Vsled tega je mogel nastopiti proti liberalni stranki prav radi njenega vedno bolj očitega irendentističnega stremjenja sam bivši župan tržaški dr. Dompier, sicer pa vnet Italijan, ki je nekdo celo zagrozil Slovanom, prav kakor 11 stoletij poprej vojvoda Ivan na Rižani, da jih vrže iz dežele (set nos eos ejeciamus foras). Prav vsled odločnega Dompierjevega nastupa proti irendentizmu je prišlo do ožje volitve v Trstu l. 1901. med Hortisem in dr. Rybarem, ki je zaostal le za 2.200 glasov (10.692 proti 8.414). Tu komaj smemo govoriti o nekakvi irendentistični orien-taciji dela tržaških volilcev, da si Hortisovo obnašanje na Dunaju zatim ni bilo vslej izrazito protivladnega ali protidržavnega značaja.

Drugače je bilo l. 1897. z okoličan-skim mandatom, ki ga je zastopal v dunajskem parlamentu že 24 let Ivan Nabergoj, posestnik na Proseku. Samouk, pod-jeten vinogradnik, vnet rodoljub, ki je na narodnih taborih za združeno Slovenijo govoril za slovensko šolo: »Tuje učilnice so le mučilnice, je bila njegova krilatice, v mestnem svetu tržaškem je šibal potratno in pristransko občinsko gospodarstvo. v parlamentu je nasprotoval deklamacijam tržaških oportunistov, ta vrli mož, ki je užival neomejeno zaupanje svojih rojakov, je bil že zdavnaj pekoči trn v laški peti, posebno odkar se je drznil razkrivati škodljivo smer italofilske vladne politike na Primorskem in opozarjal na pogubne cilje irendente.

»Ad ogni costo«, za vsako ceno je trebalore vreti ob teh volitvah tako nevarnega nasprotnika Italijanov in Trsta, kakor nam

priznava sedaj odkrito prof. Saraval v »Piccolu«, pa naj bi stalo kar hoče, če treba tudi s silo! Saj so enkrat med drugim vrgli na Nabergoja, ko je hotel ravno govoriti v mestni zbornici iz galerije nad njim raz-stene veliko sliko s težkim okvirjem, ki ga le za las ni zadela in pobila.

Proti uglednemu slovanskemu domačinu je nastopil kot italijanski protikandidat za okolico neki laški posestnik v Kjadinu, Leopoldo Mauroner, sicer sin poveljnika nekdanje okoličanske milice, nepriljubljen kot bogataš, strasten lovec, predsednik »cikorije« (društva »Concordia«, ki je imelo vzdrževati slogo med okolico in mestom, seveda le na škodo njenega slovenskega značaja), obsovačen kot nekdanji garibaldinec, in povsem še znan kot nesposoben človek. Običajna laška konservativnega kandidata to pot ni bilo in ravno to dejstvo dokazuje najbolje kako je bila slova vseh italijanskih struj in strank pod zaščito Rinaldinija ob teh okoličanskih volitvah popolna in celo od vladne strani odobrena. To pa je prav iz-zvalo naše zavedne okoličane in s posebno vneto so šli tudi takrat na volišče za svoje pravo in za svojo čast upajoč na svojo zmago. Toda tu jih je dočakala nepredvi-dena zaseda. Z okolico je namreč glasoval tudi mestni 3. razred nižjih davkoplačeval-cev in le ti volilci niso bili nikdar toliko vneti, da bi njih število kaj izdalo pri dotedanjih volitvah. Tu pa je zastavila povsem nepričakovano vsa Venezianova liberalna organizacija svojo silo in je res dosegla, da se je v zadnjem hipu vpisalo večje število upravičenih ali neupravičenih mestnih volilcev, katero je spravila še silna agitacija skoro vse do zadnjega moža na volišče v prilog Mauronerja. Da se je moglo izvršiti vse to nemoteno, brez vsake kontrole od druge strani v tem obstoji najbrže ona že omenjena »največja svoboda v italijanski ekspanziji« tistih usodnih dni, kakor je to spretno označeno in povdarjeno v nekrologu Rinaldiniju l. 1911.

Naj slede številke iz posameznih okoličanskih volišč in mesta.

Glasovalo v sekciji	za Mauronerja	za Nabergoja
Škedenj	48	177
Sv. M. Magd. Zgor. Dol.	74	132
Rocol, Kjadin, Lonjer	94	140
Vrdela	60	229
Barkovlje, Greta, Rojan	104	184
Bazovica—Opčine	72	348
Prosek Sv. Križ	72	258

skupno okolica	524	1416
mestne sekcije	1347	171

skupaj	1871	1637
--------	------	------

Udeležba na voliščih je bila z obeh strani popolna, saj je glasovalo povsod preko 90 odstotkov vpisanih in slovenski volilci v okolici niso v tem oziru prav nič zaostajali za laškimi v mestu. Seveda »cikorije« je spravila vse svoje odvisneže na noge (okoli 25 odstotkov v okolici) in najslabše je bilo v Kjadinu, kjer je bival in vse nadzoroval sam Mauroner. Toda Škedenj, Vrdela in gornja okolica so se najčestjeje izkazale v požrtvovalni ljubezni za svoj narod. Le v mestu ni bilo od slovanske strani nikake prave organizacije še, a izključena je bila vsaka kontrola nečedne vladne zveze s Lahl vseh struj. Tako je bila poražena slovenska okolica od »italijanskega« mesta z 234 glasovi!

Naš narod je hudo občutil, ta nepričakovani udarec kakor grdo prevaro in glasno

dina, to je i sada aktuelno. Mislim na kulturno-propagandnu akciju pod nazivom »Sedam dana primorske kulture«. Kroz tjeđan dana bi mogli u glavnim centrima države iznijeti pred ovdajšnju javnost ono što nas najjače kulturno afirmira. Tada sam mislio, a mislim još i sada, da bi tih »Sedam dana primorske kulture« moralo da bude, po prilici, ovako raspoređeno:

1. Književna recitacijska večer na kojoj bi naši pjesnici i književnici recitali svoja djela.

2. Jedna dramska predstava — po mogućnosti drama »Kain« koju sam tada i za ovu svrhu bio preradio.

3. Kogojeva opera »Črne maske«.

4. Izložba naših slikara,

5. Izložba djela naših pisaca, i izložba periodičnih publikacija koje su izlazile u današnjoj Julijskoj Krajini.

6. Večer pjesama naših kompozitora.

7. Večer naših narodnih plesova i narodnih nošnja.

Od toga se uspjelo tada prirediti izložbu naših slikara u Beogradu, a u Ljubljani se održalo recitacijsko veče i davale se u operi »Črne maske« Kogojeve. Ali ostvariti sve nije se uspjelo. Koliki bi to propagandni značaj imalo ne treba ni tumačiti, završava Delak.

dajal duška svoji boli. Še istega večera so pa Lahi v mestu proslavljali svojo zmago nad okolico z razkošno razsvetljavo, ki je jasno pokazala, kako je bilo že vse prej pripravljeno, koliko sredstev je bilo za te volitive na razpolago in kako so vladni zastopniki v vsem soglašali, da je celo namestniški svetnik baron Conrad, baje v prisotnosti Rinaldinija vzkliknil, da je to najljepši večer, ki ga je doživel! A še istega večera je prišlo v Barkovljah, Sv. Križu in potem tudi drugje po tržaški okolici do odločne zavrnitve laških izzivanj, kar je imelo prav resnih posledic pred sodnijo seveda le za naše rojake.

Iz vsega tega pa jasno izhaja, da ni nihče ali le malokdo pri volitvah l. 1897. opazil, oni irendentistični značaj, ki bi jim ga hotel sedaj nataktni prof. Saravali, a da se je naše ljudstvo z vso odločnostjo uprlo kandidaturi in izvolitvi garibaldinca Mauronerja, ker je prav instinktivno slutilo vso pogubnost irendentistične politike za svojo zemljo.

j. p.

PRVI PRIKAZ „FLACIUSA“

U nedjeljnom broju »Jutarnjeg lista« izašao je ovaj prikaz »Flaciusa«.

— Od profesora pravnog fakulteta u Subotici dra Mije Mirkovića izašla je nedavno vrlo zanimljiva knjiga iz povijesti reformacije našeg zemljaka iz Istre Matije Flacija Ilirika-Frankovića iz Labina. Flacije je kao mladi otišao u Njemačku god. 1539. po savjetu svoga ujaka Balde Lupetina u Veneciju, da upozna pravu kršćansku vjeru, te je odmah pristupio protestantizmu, za koji se je borio koli usmeno toli pismeno u bezbroj knjiga sve do konca svog života. Knjiga je izašla kod Hrvatske naklade a pisac u predgovoru spominje da je imala izaći u Društvu hrvatskih književnika, gdje je ali po savjetu predsjednika dra Fanceva odbijena. — U poglavlju književnost spominje pisac što se je do sada pisalo o Vlačiću kod nas i poglavito u Njemačkoj, te ističe naročito najnovije djelo u njemu od Günter Moldaenke, Stuttgart, 1936. Kod nas se je do sada o Flaciji razmišljalo još malo pisalo, pa je zato Mirkovićeva rasprava tim zanimljivija i važnija. Vlačićev rad i životopis opisao je autor detaljno poslije odlaska u Njemačku, dok se o njemu do odlaska u Njemačku vrlo malo znađe. Mladi Flacije prošao je u Njemačkoj sveučilišne nauke, naučio grčki i hebrejski, postao je sveučilišni profesor te vrhovni vierski superintendant, općio je lično s Luterom, koji mu je bio i na svadbi, polemizirao sa Melancthonom o istom grijehu i s mnogim odličnim protestantskim teolozima, borio se protiv katolicizma i katoličanstva, tražio i imao veze sa carom Karlom I. i mnogim njemačkim knezovima i gradovima po cijeloj Germaniji, sve u dubokoj vjeri za čistu nauku Luterovu, koju je branio sve do svoje smrti god. 1575. On i njegova obitelj bili su izvršeni mnogim progonima, trpio je mnogo materijalno, ali nije nikada htio popustiti od svog teološkog uvjerenja, od kojega je konačno i stradao. U tim teškim duševnim i materijalnim prilikama ipak je dospio da napiše veliki broj polemičkih spisa a naročito crkvenu povijest cijele enciklopediju Magdeburške Centurije. Kao Hrvat iz Istre poznao je dobro i glagolice i ćirilicu te je pomišljao da stvori u Regensburgu posebnu akademiju gdje bi se učilo i hrvatski i prevodila biblija na hrvatski i osnovala hrvatska tiskara. Došao je i u vezu s našim reformatorima u Urachu i Tübingenu, te se je općenito smatralo da je najpodesnija ličnost za prevodjenje sv. pisma na hrvatski. Do toga ali nije došlo jer su ga vojvoda Kristof Würtembergski i Ivan Ungrad odbili iz vierskih razloga, t. zv. Flacijanzima. Tako nisu zažubio sudjelovali kod hrvatske tiskare dva odlična stručnjaka Hrvata Flacije i drugi Istranin Garbitius (Grbac, Grbic), koji je bio u to vrijeme profesor grčkog jezika na sveučilištu u Tübingenu. Posebno poglavljie dodao je pisac o hrvatskom protestantizmu, t. j. o raširenju reformacije među Hrvatima. Na tom polju su radili Kukuljević, Kostrenčić, Bučar, Murko i u najnovije vrijeme Elizabeta Tarszy (Debrecin 1929.), koji su svi o Flaciju razmišljalo malo napisali. Jedini je Laszovski napisao posebnu monografiju o Flaciju (1909.) u obliku jednog predavanja, gdje nije naravno mogao iznijeti sav njegov rad na polju protestantske ideologije.

Radnja M. Mirkovića je svakako vrlo zanimljivi i lijepi priloz poznavanja ličnosti Flacije te reformacije među Hrvatima, koja je ako i vrlo kratko vrijeme trajala, ostavila ipak znamenite i lijepe književne i kulturne tragove u našoj historiji, makar da se to sa stanovite strane, ne vierske, prilično osporava.

Dr. B.

* »Flacius« stoji 20.— Din. a može se naručiti preko naše uprave ili direktno kod izdavača: Hrvatska naklada, Zagreb. Bogovićeve 1 VII. Knjiga obasiže 220 stranica, a dijeli se na ova poglavlja:

Predgovor. Književnost. Uvod. Vlačić na prelomu vijekova, Hrvatski mikrokozam, Vlačićeva životna sudbina, Vlačićovo djelo. Vlačićev karakter. O protestantizmu, naročito hrvatskom.

NIKOLA ŽIC O MATI BALOTI

U Zagrebačkoj »Hrv. Straži« od 17 pr. mi. objavio je prof. Nikola Žic opširan i topao prikaz Balotine zbirke pjesama.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

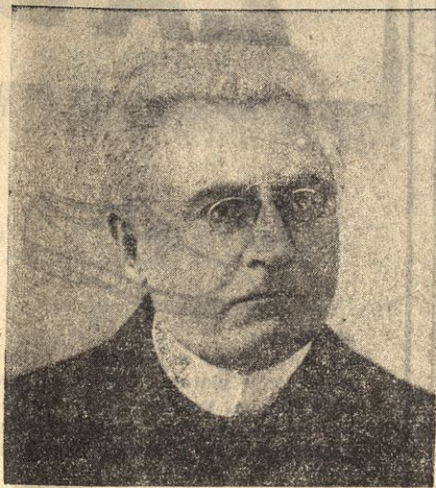
MATKO MANDIĆ

U predzadnjem broju našega lista javili smo da je izašla monografija o Matku Mandiću, koju je napisao naš istarski književnik Viktor Car Emin. U ovoj »monografiji« na 54 stranice nije autor isključio detaljni lik velikog istarskog rodoljuba i pregoaca niti ga je postavio u zapanjujući okvir, već je bacio »barmem nekoliko svijetla« iz pobude rodoljublja i pravednosti prema čovjeku, koji se 45 godina stvarno borio za nacionalna, kulturna i socijalna prava Hrvata i Slovenaca u Istri i Trstu. Car Emin želi da ovim prikazom potakne druge, koji bi sakupili sve podatke, proučili Mandićev život i tadašnje prilike pa da izreknju »svoj konačni sud o čovjeku, bez kojega se naš predratni narodni pokret u Istri ne može ni zamisliti.«

Ipak će i ova knjižica starijim generacijama osvjježiti uspomene na njihovog poštovatelja i neustrašivog borca, a mladima podati pojam vrijednosti Mandićevog rada i napora. U lijepo ruho odjeveno ovo značajno djelo, crpljeno po podacima iz »Naše Sloge« i po vlastitom autorovom doživljaju u političkom i književnom radu prikazuje osnovna obilježja ličnosti novinara i političara istarskog trolistu, narodnog zastupnika profesora Matka Mandića i njegov je lik osvijetljen takovim svijetlom, koje daje mogućnosti da se zaista divimo i dičimo ovim našim zemljakom.

Matko Mandić ostavlja profesorsko mjesto, koje je tekao dobio u Zagrebu i veselo hrlu u Trst da preuzme uredništvo »Naše Sloge« uz honorar od 20 forinta mjesečno, koji se kroz decenije njegovog uredničkogvanja ne povisuje. List uređuje u maloj sobici na grubom neobrađenom stolu u via Torrente. Godine 1905 ne može da iz Trsta dođe na kongres slavenskih novinara u Opatiju, jer nema novaca za put. Ima svega u svom gospodskom džepu jednu krunu, a preko 20 godina uređuje »Našu Slogu«. Umire kao puki siromah, ne ostavlja od materijalnih dobara nikome ništa, jer ništa nema. Istarski je narod siromašan i njegov vodja Mandić u siromaštvu se bori i radi. Jer je znao da ovakav, ali nezavisan može koristiti svome narodu. Materijalno ga blagostanje ne privlači. Odbija nakanu trščanskog biskupa Nijemca Nagla, da ga imenuje kastavskim dekanom samo da ga time ukloni sa političkog terena. Siromašan, dakle, ali jak, oštar, prkosan, neustrašiv na svom putu. Narav prave čakavske korenike, bez taktiziranja, uvijanja, klanjanja. Otvoreno stupa u borbu. U januaru 1883 prvi put uređuje »Našu Slogu« i u njoj šalje proglas »Hrvatskom narodu u Istri i svim njegovim neprijateljima.« Pretstavljala se neprijateljima otvoreno. Kod neprijatelja je bio najomraženiji »prete Mandić«, jer je najodvažniji. Ta neustrašivost oština i energičnost sina dosada mirnog »šćava« peče neprijatelje. Mora često da radi svog oštrog stava u listu i na zborovima odgovara pred porotnicima, osporavaju mu mandat u istarskom saboru, inzultiraju u Pazinu, Bovu, Lonjeru i drugdje, ali on poslije toga još više prijeti. Lupa po svima koji zatiru naš narod, koji stoje na putu njegovom nacionalnom preporodu. Oštro njegovo pero ne šteti nikoga, od seoskih podrepnica pa do prvaka, od žandara, kotarskog prestojnika pa do ministra.

Premda svećenik ne šteti ni crkvena lica. Lovranskom župniku otpadniku dovikuje: »Mi smo šutili, no kad se prepuni čaša, jao onomu, na koga se izlije.« A za biskupa Flappa u Poreču govori: »Kako biskup nama, tako i mi njemu! Sve po onoj našoj: zub za zub!« A onaj odgovor zastupniku Fragiacomu u saboru 1889, koji mu je predbacio da pu-

Matko Mandić

tem »Naše Sloge« sije u Istri nemir i neslogu te da buni seljaštvo protiv gospode. »Ako misli da sijem nemir i bunim seljaštvo time što ga usmeno i tiskom bodrim na rad, marljivost i štednju, što ga učim da štije tudje, a odlučno pita i zahtjeva ono, što ga ide po pravici i po zakonu, tada uvjeravam predgovornika g. Fragiacomu, da ću i u buduću u ovom smislu sijati u pokrajini nemir i neslogu i buniti seljaštvo protiv gospode, pa bilo to časnom zastupniku pravo ili ne. Što se tiče želje Fragiacomove, da se Mandić preobrti i poboljša, on odgovara: svečano obećajem da ću i u buduću stupati dosadašnjom stazom, uvijek u slozi i sporazumku sa svojim drugovima i prijateljima, a ustreba li, udarit ću još žešće i bezobzirnije na one, koji nam niječu naša prava i zatiru naš narodne svetinje.«

Pravilno je u ovoj monografiji karakterizirao Mandića autor ovim riječima: U duši njegovoj spajalo se s mekoćom čudi, ljupkošću srca, blagošću i dobrodušnosti — željezo i ocjel. Dobra je bila Mandićeva narav, ali značaj njegov nije bio samo kristalno svijetao, već i gvozdin, volja čelično neslomiva, energija silna, koja nije poznavala kompromisa ni popustljivosti.

Mnogo je zanimivih detalja iznio Car u ovoj knjižici o Matku Mandiću. Sve se to vrlo lako čita, jer je napisano živo, od srca i vještini perom. Nema teoretičiranja ni razglabanja o ispravnosti Mandićevog rada ili obratno već citiranjne sa datumima pojedinih sličica iz Mandićevog rada da nam ga predoči po njegovim postupcima.

Mandić je umro 11 dana prije nego što je Italija ušla u rat. Bojao se za sudbinu svoje Istre. Nije je vidio. Želio je da bude pokopan u ovom Rukavcu ili u Kastvu. Dne 2 jula 1922 njegov brat dr. Fran Mandić i nećak dr. Fran Brčić ispunili su mu tu želju. Njegove kosti prenesene su iz Trsta u Kastav — Barmem kutić njegove Istre za njegove kosti!

Pisati o Mandiću ne znači samo sjećanje na prošlost, na minule borbe, na metode tadašnjeg rada već se po njegovom neumornom i besprimjermom radu, po njegovim bitnim svojstvima novinara, političara i vodje označuje jedan simbol, vjera u prošlosti i putokaz za narodni rad drugima.

Knjižica od Cara Emina pod nazivom: »Matko Mandić, osvrt na njegov životirad« — može se naručiti u upravi našeg lista uz cijenu od 10 dinara. Mi je preporučamo svim našim emigrantima, a naročito mladima, da se upoznaju sa našim prvacima iz nedavne prošlosti.

Iv.

»OBZOR« O PJESMAMA MATE BALOTE

U »Obzoru« od 2 pr. mj. čitamo slijedeći prikaz o zbirci pjesama Mate Balote »Dragi kamen«:

— Pjesme Mate Balote »Dragi kamen« spjevane su u čakavštini i to u onoj južno-istarskoj čakavštini, kojom govori priprosti puk. Oživljavanje naše regionalne (čakavske i kajkavske) lirike, imade ne samo draž, zvonkost i priprostost tih starijskih narječja, već i duboko nacionalno i socijalno značenje, jer time uskrisujemo jezik naših starih hrvatskih knjiga (u čakavskom narječju je napisana Marulićeva »Judita«) i jezik našeg priprostog puka, kojeg je on sačuavao u jednoj varijanti do dana današnjega.

Mate Balota je bard tog istarskog puka, jedan samorodan i sirov talent, koji je izrastao iz krvi onoga puka iz njegove suze i radosti iz krša one zemlje iz šumora onog plavetnog i sinjeg mora.

On se pojavio snažno i iskonski između svog potlačenog puka, on poput Petra Bezruča, svojeg češkog brata iz tješinskih rudnika, bodri svoj narod u diaspori, krećući iz kamena likove svojeg oca i majke, svojih ljudi i svoga krša, oplakujući ga elegijski i oživljujući ga nadom na borbu i uskrš starih prava.

NOVI BROJ »MALOG ISTRANINA«

Izašao je br. 9 i 10 »Malog Istranina« sa slijedećim sadržajem: Naša učiteljica (Ernest Radetić), Mali Istranin (Viktor Car Emin), Umjetnikova is-povijest (Radoslav Kovač), Šparoge (Prikodražan), U rano proljeće (Milan Barišić), Svijetlo krijesnica (Bogumil Toni), Filip Mačedonski (Ljubo Brgić), Bosiljak (Prikodražan), Slavuj u lugu (Rikard Katalinić Jeretov), Odvažnost i velikodušnost (Ljubo Brgić), Kosci (Bogumil Toni), Plava livada, Boje na Jadranu, Redom (Šime Fučić), Naši mladi saradnici (prilozi omladine), Zanimljivosti, Klok i Jožić, Priroda, Iz stranih zemalja, Filatelija, Zdravlje, Juricev kutić, Dječje novine, Razno, Zagonetke.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška ulica 12.

RAD OMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA

I. T. G. U BEOGRADU

Beograd, 30 maja 1933. U posljednje vrijeme zapaženo je, da se rad ove sekcije sve više aktivizira i da je pokrenuta akcija za sprovođenje jednog efikasnijeg omladinskog pokreta naišla na puno i jednodušno priznanje svih članova. Ovo se naročito zapaža kod predavanja, »usmenih novina« i sastanaka, koji se održavaju svake subote. Omladinima i omladinkama se pruža prilika, da sudjeluju u radu sekcije i da se upoznaju sa svim kulturnim, političkim, socijalnim i društvenim pitanjima koja se odnose na Juž. Krajinu. Nije potrebno ovdje posebno naglašavati značenje i funkciju omladinskih sekcija, jer je to u više navrata spomenuto u našem glasilu »Istra«. — Omladina danas u emigrantskom pokretu zauzimalje svoje određeno mjesto, koje njoj po logici razvoja pripada i ona će sakupljena i povezana, pridonijeti svoj udio za ostvarenje zajedničkih težnja.

Hoću samo jedno napomenuti. Jedan efikasan rad iziskuje sveukupnu saradnju svih članova, povezanost i zbiljenost u jedinstvenoj akciji za sprovođenje istoga. Eventualne neuspjehe, koji proizlaze od momentanih zastoja treba čim prije ukloniti. Isto tako potrebno je, da se temeljito likvidira pitanje saboteru, t. j. onih mračnih, tajnovitih i destruktivnih elemenata, kojima nije u interesu, da se rad ove sekcije razvija u jednom pozitivnom pravcu. Napominjem naročito one (ili onoga?), koji za vrijeme dok su društvene prostorije prazne, kidaju sa »Zidnih novina« pojedine članke i karikature i misle, da su učinili »junačko djelo« i razbili jedinstvenost sekcije. Nadamo se, da će im ove iluzije izbity iz glave činjenica: da se omladina sakupljena u ovoj sekciji ne dađe zavaravati nikakvim tendencioznim podvalama.

Sekcija je već počela da sprovadja u djelo najvažnije pitanje, a to je pitanje uspostavljanja kontakta sa omladinicima i omladinkama iz Čukarice i prikupljanju drugova radnika na našim zajedničkim sastancima. Do sada je primjećeno izvjesno slabo interesovanje istih za rad sekcije. Možda ovo proizlazi iz neobavještenosti, ili možda radi toga što je njima uslijed udaljenosti Čukarice onemogućeno posjećivanje naših sastanaka? Svakako bilo bi potrebno, da upravni odbor pronađe jedno rješenje, kako bi se i ove omladince privuklo u naše redove i dalo im prilike, da aktivno sudjeluju u našem radu. Bilo bi dobro, da se jedanput mjesečno priredi omladinski sastanak na Čukarici, sa biranim programom, predavanjem, recitacijama, diskusijama itd. I što češći zajednički izleti mnogo bi pridonijeli međusobnoj povezanosti i upoznavanju.

O samom radu sekcije treba napomenuti, da unutar ove sekcije postoje i ove potsekcije: pjevačka, glazbena i šah, a u vidu je osnutak ping-pong sekcije.

Za šah sekciju zapaženo je prilično slabo interesovanje i osim nekolicine omladinaca koji se bave igrom šaha, ova je sekcija stalno u opadanju. Da se pojača interes, trebalo bi (po predlogu pročelnika Furlana) prirediti prvenstveni turnir sa određenim nagradama, za prvo plasirane igrače.

Izleti se održavaju gotovo svake nedjelje i u koliko na njima nema pravog emigrantsko-omladinskog raspoloženja, trebalo bi, da se to postigne. Učesnici na izletima moraju se osjećati kao članovi jedne emigrantske organizacije, koja je cjelovita i gdje se ne može niko bezrazložno opredjeljivati ni na jednu stranu. Loš primjer bio je izlet u Zemun. Na ovom izletu naročito je upala u oči podvojenost u pogledu shvaćanja pojma »izlet«. Izlet se ne priredjuje zato, da se luta od gostione do gostione. Ništa ne opravdava ovaj izlet činjenica, da je vlasnik gostione, naš čovjek, Istranin itd. Zato ona podvojenost, razočaranje i negodovanje nekolicine članova imade svoje puno opravdanje.

Mnogo uspjeliji izlet bio je na Avalu, koji je priredjen 23 maja i gdje se u pogledu drugarskog, omladinskog i emigrantskog raspoloženja nije moglo ništa prigovoriti. I ako u prilično malom broju, učesnici su ponijeli najljepše dojmove sa ovoga izleta. Vidik sa Avale bio je naročito krasan, vrijeme sunčano i vedro i pošto uspon nije iziskivao naročiti napor, bili su izletnici svježi i odmoreni.

U svakom pogledu učimo se na iskustvima. Zato ćemo znati izlučiti sve loše pojave i upotpuniti ih sa dobrima. Tako će i broj članova stalno rasti, a s tim postati će naša sekcija sposobna za vršenje svoje funkcije.

Na omladini stoji da li hoće saradjevati u radu sekcije i to ne samo kao pasivni posmatrač, već kao aktivni član. Svi smo dužni da pridonajmo svoj udio za ostvarenje naše bolje budućnosti. Omladinci i omladinke učlanjene u svojim omladinskim sekcijama danas predstavljaju jedinstvo koje ima svoj kulturni, društveni i socijalni značaj.

Pjevačka sekcija je najaktivnija i o njoj ćemo uskoro podnijeti jedan opširniji izvještaj.

I. B.

Ljudi lako zaboravljaju

na sitne dugove. Ne sjetite se, da često zavisi sudbina nekog lista baš od tih malih potraživanja. — Nekoliko stotina dužnika koji se sjetite i plate svoj dug od desetak, dvadesetak dinara, mogu spasiti ili podići list koji ovisi od svojih pretplatnika.

IZ ISTARSKOG AKADEMSKOG KLUBA

Nedavno se uprava kluba obratila preko našeg lista »Istra«, a djelomično izravno na naša emigrantska udruženja i vidjenije emigrante s molbom da sad pri kraju školske godine prema mogućnostima pomognu one članove kluba koji će poći na ispite, a i inače sve ostale koji se nalaze u vrlo teškom materijalnom položaju.

Do sada smo, što preko naslova »za naše akademikare« preko lista »Istra«, a što izravno na klub, dobili slijedeće pripomoći:

Gg. Rikard Katalinić Jeretov 50.— Din, V. Car Emin 50.— Din, Peruško Tone 50.— Din, Društvo »Istra-Trst-Gorica«, Subotica 2000.— Din, Društvo »Gortan-Bazovića, Sarajevo 250.— Din, Društvo »Soča«, Ljubljana 100.— Din i Društvo »Istra«, Zagreb 1000.— Din i pojedincima uplatila upisne takse.

Plemenitim darovateljima izrazujemo i ovim putem našu najtopliju i najiskreniju zahvalnost. Odbor.

UPOZORENJE EMIGRANTIMA KOJI SE ŽENE S JUGOSLAVENSKIM DRŽAVLJANKAMA

Državljanica Kraljevine Jugoslavije gubi jugoslavensko državljanstvo ako se uda za stranoga državljanina. Ima slučajeva da su se emigranti oženili za jugoslavenske državljanke i ne znajući za taj zakon bili su neugodno iznenađeni kada je od žene traženo da mora imati dozvolu uposlenja ako želi da radi. Ima slučajeva da je žena izgubila i posao na kojem je do tada bila kao jugosl. državljanica do udaje.

Zakon međutim predviđa da jugoslavenska državljanica može prigodom udaje za stranog državljanina zadržati svoje državljanstvo. Član 29 Zakona o državljanstvu glasi:

Udajom za stranog državljanina, državljanica Kraljevine Jugoslavije gubi državljanstvo izuzev slučaja, da po propisima zakona muzevljeve otadžbine nije stekla njegovo državljanstvo ili ako je pridržala državljanstvo Kraljevine bračnim ugovorom, ili u nedostatku toga, ako je prilikom sklapanja braka dala takovu izjavu.

Prema tome je dovoljno da se prilikom sklapanja braka izjavi svećeniku da žena želi zadržati jugoslavensko državljanstvo. Na taj način ne postaje žena našeg emigranta talijanskom državljanicom i zadržava sva prava boravka i uposlenja kao i do udaje. Time se izbjegava neugodnostima i nepotrebnim troškovima oko traženja dozvole boravka i uposlenja za ženu.

NOVO AKADEMSKO EMIGRANTSKO DRUŠTVO

Ljubljana, 28. maja 1938. — Na univerzi kralja Aleksandra I. u Ljubljani se je v sredo 26. V. vršil pod okriljem univerzitetskoga senata ustanovni občni zbor »A. D. Doberdob«, katerega namen je, zbirati vse akademike-emigrante, kajti teh je na naši univerzi 270, ki so bodisi sami bodisi njihovi stariši morali zapustiti svojo rodno zemlju v Juljski Krajini in na Koroškem.

Ob precejšnji udeležbi akademikov-emigranov in zastopnikov raznih akademskih društva po otvoritvi g. Turka Radovana, ki je v svojem govoru orisal zgodovino i. 1930 ustanovljenega »Kluba jugoslovenskih primorskih akademikov« in njega razpust v mesecu februarju ter s tem utemeljil potrebo po novi emigrantski akademski organizaciji izvoljen sledeći upravni odbor:

Simčič Gabrijel, predsjednik, ostali odbor pa: Bačić Ksenija, Žerjal Mimi, Pavlović Meri, Lemut Janez, Gašperšič Danilo, Petrić Bojan in Keršič Belizar.

Naloga ustanovljenoga društva bo organizirati vseh 270 akademikov-emigranov in jih s tem zainteresirati, da se pogladio u skeleći manišinski problem naših bratov onkraj meja. pored toga pa vršitev socialne službe za omiljenje teškoga materijalnoga položaja zlasti onih akademikova — in takih je dovolj — ki so ločeni od svojceva ter s tem navezani samo na sebe.

LICNE VIJESTI

Riješenjem Ministarstva pravde od 19. maja 1938 br. 51233 postavljen je u Državno tužništvo u Karlovcu za arhivskog pripravnika Herman Gantar, zvanik Državnog tužništva u Sušaku. Bio je više godina tajnik Društva »Istra« u Sušaku. Čestitamo!

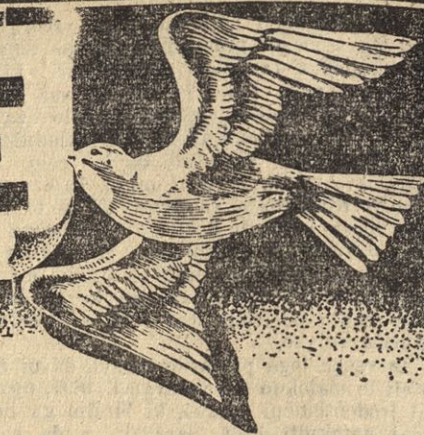
ZAHVALA

Prigodom smrti svoga oca u Lindaru primio sam od raznih prijatelja i znanaica sažalnice, pa ovim putem zahvaljujem svima koji su mi u toj tužnoj prilici izrazili sauešće.

Zagreb, 1. juna 1938.

Dinko Brumnić

ZA DUHOVE

45.300-1104

Za lijepe dane najjeftinije i najpodesnije dječje platnene cipele sa gumenim djonom. Veličina 27-34 Din 19.—, br. 35-42 Din 25.— Muške Din 29.— Izradjujemo ih u bijeloj, sivoj i drap boji.

63995-1192

Za odmor nogu elegantne, lake i udobne cipele od bijelog i drap lanenog platna.

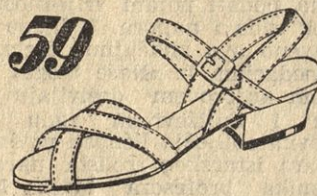
2967-44801

Muške sandale izradjene od jakog boksa sa prvorazrednim kožnim djonom. Ukusno su bušene, i daju nozi svu udobnost i prozračnost.

40891-7063

Dječje sandalice od platna sa elastičnim djonom i špagom preko rista. Od br. 27-30 Din 25.—, br. 31-34 Din 29.—

3185-56151

Za sparne ljetne dane najbolje su ove ukusne, elegantne i praktične sandalice na remen, sa kožnim djonom i niskom potpeticom. Izradjujemo ih u bijeloj, plavoj i crvenoj boji.

9837-8642

Novi model. Elegantnom gospodinu uz proljetno odijelo ove fine cipele u drapsmedvoj kombinaciji.

2781-03802

Ove sandale od lake kože sa kožnim djonom najbolja su dječja obuća za proljeće. Br. 27-30 Din 49.—, br. 31 do 34 Din 59.—, br. 35-38 Din 79.— Muške Din 99.—

3495-14175

Lake i udobne sandalice u crvenoj, plavoj i bijeloj boji na vezivanje sa niskom potpeticom.

3339-14699

Muške polucipele na ram šivene, izradjene od finog nubuka, veoma prozračne, sa bušenim ukrasom i kožnim djonom.

23425-2205

Udobne cipele od jakog engleskog platna, sa gumenim djonom i niskom potpeticom na špagu. Praktične za rad u kući i dvorištu. Izradjujemo ih u bijeloj, sivoj i drap boji.

Selce 3.

Havajke 4.

Jadran 9.

SELCE 3., 4., 5.— Pružite djeti udobnost — kupite im soknice! Ove soknice izradjene su u svim bojama, sa šarenom i sa jednoboju kragom.

HAVAJKE — Zenske soknice od finog mako-pamuka u bijeloj boji i ostalim lijepim bojama.

JADRAN 9.— Ljeti ne morate stezati nogu podvezicom — nosite kratke čarape JADRAN!

60695-2193

Elegantne dame neće naći ljepše cipele uz svoju pidžamu. Izradjena je od šarenog platna i pristaje uz svaku pidžamu.

Plata

ČLANSKI SASTANAK OMLADINSKE SEKCIJE U BEOGRADU

»Omladinska sekcija« Udruženja »S. T. G.« u Beogradu priredjuje u subotu, dne 4. juna članski sastanak sa predavanjem. Predavanje će održati predsjednik Saveza g. Dr. Ivan. M. Čok. Pozivaju se svi omladinci-ke, da ovom sastanku u što većem broju prisustvuju. Početak u 8 sati na večer. ODBOR.

POROKA

Dne 25. maja sta se poročila u Ljubljani naš istrski rojak g. dr. Jože Dekleva, podpredsjednik Saveza, bivši dvesti predsjednik Delavskoga prosvetnoga i podpornoga društva »Tabor« u Ljubljani in znani neumorni delavec v našem pokretu, in gospodica Francka Avšičeva, poštna uradnica iz Kleč pri Ljubljani. Pri poročenem obredu, ki je bil opravljen na slavnostan način v frančiškanski cerkvi, sta bila kot pričr g. dr. Josip Prodan, tudi naš rojak iz Istre, ter nevestin brat g. Ivan Avšič, trgovec iz Ljubljane. Novoporočencema prav iskreno čestitamo ter jima želimo iz srca obilo sreče na skupni življenski poti!

VJENČANJE

U subotu 28. maja vjenčala se u Tivtu gdjica Lucy Baseli sa g. Božidarom Vrančić, poručnikom bojnog broda, Kurnovali su gg. Bogomir Grkinić, direktor Jadranske Plovidbe d. d. u Sušaku i Ivan Vrančić, tajnik Gradske štedionice u Ljubljani. Otac gdjice Lucy je g. Josip Bazeli ugledni trgovac u Tivtu i poznati javni radnik u Puli. On je svojedobno uzimao vidnog učešća u nacionalnom pokretu u Puli.

Mladencima srdačno čestitamo i želimo dug i sretan život.

NAŠI POKOJNIKI

† IVAN FATUR.

V Mariboru smo prošlo nedelje pokopali Ivana Faturja iz Zagorja pri Sv. Petru na Krasu. Dugo let je bil uslužben kot vratar na železniški postaji. Sam pogreb je pričal, kako je bil med našimi emigranti priljubljen saj se ga je udeležilo nad tisoč ljudi, položili so mu na zadnji poti šest krasnih vencev in železničarsko društvo mu je zapelo nekaj žalostink. Vzgojil je tri sinove, vse v narodnem duhu. Sožalje!

† MATEVŽ KETE.

V Kraju je umrl pretečeni teden stražnik Matevž Kete. Po rodu je bil iz Budanj v Vipavski dolini. Na pogreb je prišlo mnogo naših rojakov in pevci društva Sloge so zapeli nad grobom nekaj žalostink. — Sožalje!

SMRT EMIGRANTA V BANJALUKI

Pred dnevi je umrl v Banjaluki 36-letni Albin Poljšak, doma iz Erzolja v Vipavski dolini. Daleč okrog domačega kraja je bil znan kot izvrsten harmonikar in ni bilo skoraj poroke in ne nabora, da ne bi pok. Albin sodeloval s svojo harmoniko. V zadnjem času se je tudi preživljal le s harmoniko. Bil je član naših kakor tudi mnogih drugih organizacij. Sožalje!

IZ UPRAVE

JARDAS STANKO — Bijela B. K. — Vaša pretplata je podmirena do konca godine 1936. Dugujete nam prema tome za prošlu godinu 1937 i za tekuću godinu. ***

NAROČNIKI

Tej številki smo priložili poštne položnice in prosimo vse, ki še niso plaćali dolžne naročnine, da bi se jih poslužili in poravnali svoji dolg.

Tisti, ki so že plaćali naročnino, naj položnico prihranijo za drugič. Apeliramo na vse naročnike, da bi izvršili svojo dolžnost!

Približava se konec prvega polletja in mnogi še niso poravnali svojega starega dolga. Prosimo, da bi to čim prej storili!

IZ AMERIKE

Naša povjerenica za Ameriku g. Mary Vidošić promijenila je svoju adresu koja je sada ovakova:

Mary Vidošić, 349 Webster Ave., Jersey City H., N. J. USA

Molimo cij. pretplatnike iz Amerike da izvole ovu promjenu uzeti do znanja.

Putem naše povjerenice g. M. Vidošić primili smo 2 dolara kao pednogodišnju pretplatu za g. Augusta Letiša, P. O. Box 184, Port Reading, N. J. — Gornja svota je za godinu 1937.